

ЛЕГЕНДЕ БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

Веселин Чајкановић

*Универзитет у Београду
Универзитетска библиотека „Свешозар Марковић“
у Београду*

*Лејенде београдскої
универзитетїа*

*Веселин Чајкановић
1881–1946*

Каталої изложбе

Лейнде београдскої универзитетїа
коло 2
књига 2

Програм *Лејенде Београдској универзитету* дугорочни је циклус изложби и предавања у оквиру кога Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду настоји да представи истакнуте професоре који су чинили академску заједницу наше престонице.

Богата професионална и ванпрофесионална биографија којом су обогатили духовни живот свога народа свакако је основна препорука за улазак у „плејаду одабраних“.

Међутим, приликом избора личности, првенствено тежимо обрнутој хронологији како би учесници у представљању њиховог рада и живота могли да буду савременици: студенти, пријатељи, колеге, спремни да живим сећањима, из различитих углова осветле централну фигуру нашег програма. То никако не значи да ћемо пропустити да пажњу скренемо и на давно преминуле професоре за које се подаци налазе у архивама, споменицама, историјама културе или науке, у колективном памћењу академске и шире јавности.

Међу одабранима незаобилазно ће се наћи сви они који су, држећи предавања или учествујући на конгресима, нашу науку учинили светски признатом или је обогатили европским достигнућима, они на чија су предавања хрлили студенти свих наших факултета и они чија је животна прича, уз све то, у неком смислу, била ванстандардна.

Изложбе имају задатак да визуелно илуструју живот и рад одабране личности преко књига, фотографија, преписке или рукописне заоставштине из фондова првенствено наше Библиотеке. Оне чине подлогу за даља вербална осликавања.

Каталози, који прате изложбе, треба да буду писани траг о њиховом одржавању али и нека врста дестилованог пресека кроз животни и радни пут одабране личности.

Предавања нису замишљена као сува и строго академска валоризација научног доприноса наших угледних професора, већ, ако је то могуће, као топло, људско оживљавање сећања најквалификованијих и најближих сарадника и пријатеља. Личне успомене на контакте са *лејендама* уносе у представљање онај жељени, присни тон, а највиша квалификованост за „тему“ неопходан академски ниво. Уколико живих „сведока“ нема, у том случају, бирају се учесници који су у својим истраживањима значајно место посветили професору који је предмет наше пажње.

Критеријум за избор личности увек је примарно диктиран важећим ставовима академске и шире научне јавности, квалитетом грађе коју на изложби можемо да презентирамо али и незаобилазним личним наклоностима које су, упркос жељи за објективношћу, подложне свакој врсти критике.

Замисао организатора јесте да се на сваке две године текстови излагања штампају у Зборнику, чиме ће се поступно исписати једна, чини се најзначајнија, страница историје Универзитета, историја његових стваралаца. Прва таква публикација изашла је 2005. године, у тренутку када је прослављена стога годишњица Закона о Универзитету у Београду.

Веселин Чајкановић (у средини) на студијама у Лајпцигу са својим колегама

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Професор Веселин Чајкановић је рођен пре сто двадесет пет, а умро пре равно шездесет година. Разлога је много да се на ту личност скрене пажња у оквиру нашег циклуса „*Легенде Београдској универзитетској*“, посебно у овој години, када се навршило осам деценија постојања Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“

Чајкановић је био дописни члан Српске краљевске академије, професор Филозофског и Богословског факултета, у три мандата декан Филозофског факултета, члан Одбора Српске књижевне задруге, један од оснивача задужбине Николе Чупића.

Први историчар религије у Србији и један од наших првих класичних филолога, проучавао је обичаје и веровања античких и наших народа, посебно религију Срба у претхришћанском периоду. Спадао је међу најбоље познаваоце античких пословица, истраживао је народно стваралаштво уопште и приређивао збирке наших народних умотворина. Писао је уџбенике латинског језика, на коме је иначе написао и многе своје радове. Познавао је петнаестак језика, али је преводио, са грчког и латинског и тим својим преводима задужио нашу културу.

За собом је оставио неколико хиљада страница изузетно вредних рукописа. Нека његова дела и данас чине незаобилазну лектуру многим истраживачима.

Учествовао је у Балканским ратовима и Првом светском рату.

Поред свих осталих заслуга које је имао за српску науку, културу и опстанак државе, професор Чајкановић је био и члан Одбора за изградњу Универзитетске библиотеке. Припадао је кругу оних универзитетских делатника који су већ у то време знали да стварањем такве институције доприносе увођењу Универзитета у друштво европских високошколских организација завидног реномеа. Знао је да без савремене научне литературе нема напретка науке а да је нашем Универзитету оваква једна библиотека за то неопходан предуслов.

Био је и подстрекач формирања и први управник Централног каталога књига на Београдском универзитету, чије седиште је, после Другог светског

рата, са Филозофског факултета премештено у зграду Универзитетске библиотеке и у њој се и данас налази.¹

Изложба, чији је циљ да јавност подсети или упозна са научним и општим стваралачким распоном Веселина Чајкановића али и његовим животним путем, овим Каталогом добија свој писани траг. Распоред грађе у њему срећен је тематски, по истом принципу као што је и изложба конципирана.

Радови Веселина Чајкановића и они о њему које смо изложили, само су избор из корпуса штампаног материјала који се односи на ову личност а сачуван је у фондovima Универзитетске библиотеке. У том смислу Каталог нема претензије да да потпуну библиографију нити његових радова, нити радова о њему, пошто то није примарни циљ изложбе. Ипак, с обзиром на досад публиковане библиографије, настојали смо да сачинимо што исцрпнији попис текстова и публикација које нису обухваћене већ објављеним библиографијама. То је начин да овај Каталог, макар тим делом свога садржаја, буде нека врста допунског извора информација.

Драгоцену основу за припрему Изложбе пружила су нам истраживања и библиографије Растислава Марића, Властимира Ђаковића, Радисава Цајића и Бранимира Живојиновића. Жалимо што нисмо успели да остваримо сарадњу са професором Боривојем Мирковићем, чија би допуна библиографија Веселина Чајкановића била веома драгоцену.

Помоћ господина Николе Чајкановића у припреми читавог програма била је, разуме се, од непроцењивог значаја с обзиром на податке које нам је пружао о своме оцу, али и с обзиром на експонате које је ставио на располагање у циљу употпуњавања изложбе.

Сугестије и професионална помоћ проф. Александра Ломе пресудно су утицале на разврставање и груписање радова Веселина Чајкановића а самим тим и конципирање изложбе и каталога. На томе смо му веома захвални.

Каталог, као и изложбу, чине три основна тематска блока: ЛИЧНИ ПУТ, ПРОФЕСИОНАЛНИ ПУТ и ПИСАЛИ СУ О ЧАЈКАНОВИЋУ.

Први се бави породичним животом, школовањем, учешћем у ратовима за ослобођење земље и неприродно пресеченом универзитетском каријером.

Други обухвата представљање Чајкановићеве, пре свега високошколске, а самим тим и научне каријере. Кроз подручја којима се примарно бавио: **Класична филологија, археологија, стара историја и византологија, Историја религија и етнологија и Фолклористика: ауторски и приређивачки рад**, настојали смо да испричамо причу о њему као професору, научнику и истраживачу, као утемељивачу нових научних области код нас, као пасионираном прегоацу на пољу културе који је својим огромним знањем и интересовањем утирао пут за будуће нараштаје. У оквир овога дела улази и његова шира делатност на праћењу културног живота уопште, који смо подвели под назив **Остали радови**.

Трећи блок ПИСАЛИ СУ О ЧАЈКАНОВИЋУ, обухвата рецепцију Чајкановићевог целокупног рада као и један број прилога за његову биографију.

Библиографске јединице, у оквиру тематских целина, срећене су хронолошки.

---

¹ Технолошким развојем, сврха овог Каталога је превазиђена али се он може сматрати претечом савремених, веома корисних, обједињених база података.

ВЕСЕЛИН ЧАЈКАНОВИЋ – СУДБИНА ЧОВЕКА И ЊЕГОВОГ ДЕЛА

Веселин Чајкановић ушао је у науку преко пословица. Једна стара српска пословица каже: „Два без душе, један без главе“. Нашло се, за Веселина Чајкановића, и више од двојице. Било је то време када су главе олако лете са рамена, али у његовом случају довољан је био понижавајући изгон из здања у које је ступио пола века раније, као гимназијалац, и под чијим кровом је потом текла цела његова универзитетска и научна каријера, од доцента до редовног професора, декана и академика. Није више било разлога за њега да хода по овоме свету.

Шта би било да није тако било? Да су српско високо школство и српска наука после Другог светског рата остали поштеђени дубоких потреба који су уздрмали, па и наглавце изокренули толике научне и моралне вредности, и да је Веселин Чајкановић спокојно дочекао своју пензију на Филозофском факултету, а затим поживео још коју деценију у доброј снази и радној способности? Да ли би оставио иза себе наследнике у дисциплини којом се највише бавио и обезбедио историји религија трајно место на Београдском универзитету и у овдашњој научној средини? Да ли би наставио да, као до рата, помно прати нове токове у светској науци и како би се према њима постављао? Његов научни развој био је до рата у непрестаном успону и досегао свој врхунац у студијама о српском врховном богу и о пореклу српских епских песама. Доживевши, у првим послератним годинама, обнову индоевропске компаративне митологије, да ли би Чајкановић сам увидео подударане својих најважнијих резултата са неким од кључних хипотеза главних представника ове дисциплине, Стига Викандера и Жоржа Димезила? Да ли би већ тада дошло до узајамне поткрепе налаза, што је можда могло преусмерити даљу рецепцију „нове компаративне митологије“, која је са стране традиционалне историје религија, а посебно од немачке школе, којој је и Чајкановић припадао, наилазила углавном на критику и одбојност?

Одговоре, разуме се, не можемо знати, али већ сама постављена питања воде нас ка једној новој оцени Чајкановићевог дела. Својим последњим радовима, он је прерастао свој научни профил и крајем прве половине двадесетог века начинио искорак у смеру истраживања која ће постати доминантна у његовој другој половини.

Тај искорак је у неком симболичном смислу био и повратак из Минхена у Лајпциг. У Лајпцигу је млади Чајкановић имао прилике да упозна заиста водеће компаративисте свога доба: Бругмана, Хирта, Лескина. Он тада није дубље заплivio у њихове воде индоевропске компаративистике, већ се, прешавши у Минхен, усмерио на античке и медијевистичке студије. О разлозима може се само нагађати. Најпре ће бити да Чајкановићев истраживачки порив усмерен ка историји религије није препознао себе у оквиру лајпцишке компаративистике. Лајпцишки „младограматичари“ уздигли су упоредно проучавање индоевропских језика на раван егзактне науке, пре свега прецизним формулисањем гласовних закона и инсистирањем на њиховој неприкосновености. „Колатерална штета“ тог помака, којим су ударени темељи модерној индоевропеистици, била је „стара компаративна митологија“. Поникла у првој половини деветнаестог века на романтичном замаху спознаје о језичком сродству индоевропских народа, она је остајала највећим делом у делокругу компаративних лингвиста и састојала се у језичким повезивањима на основу пукe сазвучности и на натуралистичким интерпретацијама, које су свуда откривале алегоричне природних појава као што су гром, олуја, Сунчеви циклуси, Месечеве мене, помрачења и сл. Крајем столећа њу је са једне стране, поткопао строги младограматичарски захтев за закономерношћу језичких поређења, који је лишио основа многе дотадашње идентификације и на њима изграђене реконструкције митолошких ликова, а са друге стране подрио ју је развој етнологије и фолклористике, нудећи, за митове старих народа, нове и убедљивије интерпретационе моделе од „природно-митолошких“. Тако се стара компаративна митологија до времена када се млади Чајкановић обрео у Лајпцигу већ била урушила и није се више ни тамо нити било где могао наћи ниједан озбиљан индоевропеиста који би се, попут Адалберта Куна или Макса Милера неколико деценија раније, њоме бавио. Историја религије вратила се у надлежност филолога и историчара и делимично прелила у истраживања етнолога и фолклориста; у њој кључно значење попримају појмови као магија, тотемизам, анимизам, култ предака; развијају се нови методолошки правци: етнoлошки, ритуалистички, дифузионистички.

То преусмерење одредило је и научни профил Веселина Чајкановића. Компаративни приступ прве половине двадесетог века није више тежио реконструкцији на дубоким, праисторијским равнима; његови главни резултати произлазили су, на једној страни, из филолошког поређења старих текстова међу собом, а на другој страни из уочених сличности и подударности између античких обичаја и веровања и савремене антрополошке и фолклорне грађе. Чајкановићево интересовање се, по природи ствари, усредсредило на домаћу, српску традицију, а његово образовање класичног филолога и ерудиција коју је, помним праћењем стране литературе, непрестано ширио квалификовали су га управо за овакав методолошки приступ. Дело његових претходника на том пољу, Димитрија Руварца са његовим истраживањем митолошке подлоге српских јуначких песама и Натка Нодила са његовом опширном студијом о старој вери Срба и Хрвата, обележена су застрањењима у духу превазиђене „природне митологије“. Веселин Чајкановић је изучавање старе српске религије неизмерно унапредио и подигао на тадашњи светски ниво. Многи његови закључци и налази задржавају и данас своју вредност. Покушај синтезе остао је у торзу; и да је у срећнијим животним околностима могао бити заокружен, тема би њиме остала само начета, а никако не коначно апсолвирана. Истраживања у другој половини двадесетог века знатно

су проширила и продубила компаративну перспективу у којој данас сагледавамо стару српску и уопште словенску религију, а опет смо далеко од одговора на сва, па и на нека кључна питања. Није најмање Чајкановићево постигнуће што је двама својим налазима – о прасродству између словенског Да(ж)бога, германског Водана и Трачког коњаника и о транспозицији есхатолошког мита у епску поезију – отворио две веома перспективне теме у том, ширем и дубљем поредбеном видокругу.

Парадокс је судбине да принудни заборав често води ка поновном откривању, па и некој врсти духовног ускрснућа. Неподобност се након смрти пренела са личности на дело; добрих четврт столећа мало ко је знао за Чајкановића и читао његове списе; па и то више песници, који су у њима налазили надахнуће, него проучаваоци српске традиционалне културе, који, ако би се и осврнули на неки његов рад, чинили су то углавном да би га извргли идеолошкој критици са становишта „дијалектичког материјализма“. Његов бивши ученик, књижевни историчар, чијом је заслугом Чајкановић поново „откривен“ почетком седамдесетих година, осетио се побуђеним да га том приликом са тог истог становишта брани. Но књигом „Мит и религија у Срба“ пробој је једном за свагда остварен; Чајкановићево дело је издржало пробу времена; поновна издања и публиковање необјављених рукописа учинила су га предметом масовног читања и интензивног проучавања, у чијем исходу оно полако добија своје, нимало неважно место у српској и светској науци.

Могао се Чајкановићевог двоструког јубилеја сетити Филозофски факултет, на којем је студирао, провео целу своју каријеру и био његов дугогодишњи декан, при чијем је Одељењу за класичне науке онедавно, после готово седамдесет година дисконтинуитета на Београдском универзитету, обновљен предмет Историја религија. Могао је то и Филолошки факултет, који се у међувремену издвојио из Филозофског, чиме је расцепљено и подручје Чајкановићевог научног интереса и деловања, тако што су на оној страни остала класична филологија, стара историја и етнологија, а на овој се нашла фолклористика. Могла је и Српска академија наука, која у својој богатој историји ипак није имала превише чланова таквог угледа и формата какав је био Веселин Чајкановић. Сетила га се Универзитетска библиотека, никако без разлога, с обзиром на Чајкановићев велики допринос њеном оснивању и развоју, а не и без одређене симболике, која шаље поруку изван граница научних дисциплина којима се Чајкановић бавио. Одвајкад, а особито у наше време, основни предуслов успешног научног рада у било којој области јесте познавање ранијих достигнућа и актуелних светских токова у њој. Међу Србима један од најбољих примера за то пружио је управо Чајкановић, како својим помним праћењем, коришћењем и приказивањем научне продукције из широког тематског распона на разним језицима, тако и својим несебичним трудом на набавци страних књига и часописа, захваљујући коме и данас, кад нам се посрећи да против очекивања нађемо неки редак а још незастарео међуратни наслов у Универзитетској библиотеци или у неком од семинара Филозофског факултета, помислимо на Веселина Чајкановића са топлином и признањем.

Александар Лома

ЛИЧНИ ПУТ

Породица, школовање, војевање и екскомуникација

Као друго по реду од шесторо деце, Веселин Чајкановић је рођен у чиновничкој породици Николе и Ане (Лазих) у Београду 10. априла 1881.

Родитељи Никола и Ана Чајкановић из својих млађих дана

Стари Никола Чајкановић рођен је у Сарајеву 1860.г. Као члан револуционарне организације која се борила против Турака побегао је отуда у Београд у коме се настанио и засновао породицу. Једно време био је секретар Београдске берзе.

По завршеној основној школи уписао се у тада угледну Прву београдску гимназију (која је једно време имала седиште и у згради Капетан Мишиног здања).

Зграда како је изгледала када је сазидана. Лево ниже крило са фотографије данас не постоји.

У ову репрезентативну зграду капетан Мише Анастасијевића, саграђену 1863 г. и завештану „своме Отечеству”, биле су током времена смештане и многе друге значајне институције: од Велике школе, Министарства просвете, Народне библиотеке и Народног музеја до Београдског универзитета, званично проглашеног 1905.

У разреду са њим, од истакнутих личности наше културне историје, био је Петар Кочић.

ПЕТАР КОЧИЋ рођен је у селу Стричићи на планини Мањачи, 1877. Године 1891. уписује се у сарајевску гимназију, али се 1895, као ђак четвртог разреда, због сукоба са властима, враћа у Бањалуку. Одатле илегално прелази у Београд и тамо наставља са даљим школовањем. У Првој београдској гимназији матурира 1899. године. У Бечу студира славистику (1899–1904). У то време објављује три збирке приповедака под заједничким насловом *С њланине и исјоог љланине* (1902, 1904. и 1905.) И као студент активно учествује у акцијама српске омладине против аустро-угарске окупације. Кратко време ради у Скопљу и враћа се у Сарајево, где сарађује у листу *Српска ријеч*. Од 1906. као секретар српског културног друштва *Просвјешта* учествује у генералном радничком штрајку, чиме се легитимише као све оштрији борац против окупације Босне и Херцеговине. По други пут бива протеран из Сарајева у Бањалуку, где наставља са политичким деловањем на простору Босанске крајине. У Београду објављује сатиричну једночинку *Јазвац љред судом* (1904). У жељи да побољша положај свог народа и обједини српске патриотске снаге у Босанској крајини, покреће у Бањалуци 1907. године лист *Оџаџбина*, који убрзо постаје перјаница ширег социјалног фронта. И уредник али и лист долазе у отворен сукоб са властима што доводи до хапшења Кочића и забране листа. Као национални и социјални револуционар, Кочић је омиљен у народу, а Аустроја у њему види љутог противника. Уочи светског рата, после свих прогона и хапшења али и смрти

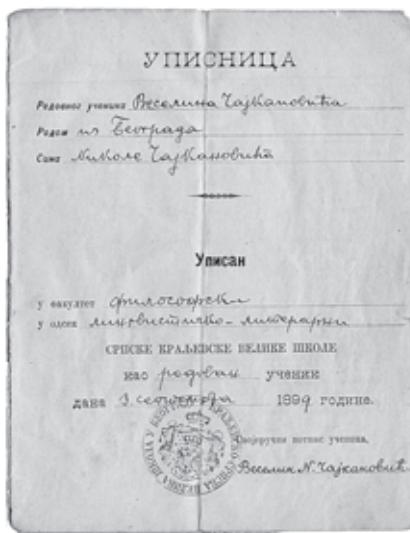
сина јединца, запада у душевно растројство. Његова краткотрајна радост због српских успеха у Првом балканском рату је помућена. Долази на лечење у Београд, где дочекује и Први светски рат и слом сна о српској самосталности 1915. године. Тих година објавио је и збирку приповедака *Јауци са Змијања* (1910) и дужу сатиру *Суданија* (1911). Под аустроугарском окупацијом умире у београдској душевној болници 27. августа 1916.

Веселин Чајкановић је током Првог светског рата учествовао у више махова у одбрани Београда. Једном приликом, мало пре Кочићеве смрти, нашавши се као заповедник Јединице добровољаца у близини *Душевне болнице*, посетио је свог гимназијског друга Петра Кочића који га, на жалост, опхрван болешћу, тада није познао.

Према наставном плану и програму, у овој гимназији је тежиште стављано на изучавање језика, али су се изузетно озбиљно учили и други предмети па су ђаци из школе излазили са веома темељним образовањем. У клими која је афирмисала интелектуалну радозналост, не само од стране наставника већ и самих ђака, будућих славних имена у најразличитијим областима науке и уметности, Чајкановић је развио читав низ интересовања. Ипак, посебно је заволео класичне језике.

Прва београдска гимназија била је расадник из кога су изашли најзначајнији српски научници, уметници и војсковође онога времена, укључујући и Краља Петра I Карађорђевића. Од научника Михаила Петровића Аласа, Јована Цвијића, Стојана Новаковића, Јована Скерлића, Симе Лозанића, браће Поповић, преко писца Сремца, Домановића, Кочића, Настасијевића, композитора Корнелија Станковића, Петра Крстића, оба Мокрањца до сликара Ђорђа Крстића, Пеђе Милосављевића, Челебеновића, војсковођа: војвода Путника, Мишића, Степановића и још много једнако успешних и угледних људи.

Матуриравши 1899. године, уписује студије класичне филологије на Великој школи у Београду. Његови професори су Милоје Васић и Никола Вулић који су у овом свом послу у нашој средини тада имали пионирску улогу. Одмах по дипломирању, године 1903, бива упућен на усавршавање у Немачку.

Индекс Веселина Чајкановића са Велике школе

На полагању Велике матуре, председник испитне комисије Веселину Чајкановићу био је и чувени проф. универзитета Павле Поповић. Он је овог матуранта уочио по одговорима који су, за тај узраст, превазилазили уобичајени ниво. Четири године касније, баш када је Чајкановић подигао своју диплому са Велике школе, на излазу из зграде срео се са проф. Поповићем, први пут након матуре. Сећајући га се, Поповић је стао да са њим поразговара и чуо да тек дипломирани, млади класични филолог, намерава да се запосли у некој гимназији. Сматрајући да у перспективне младе људе треба улагати он се zaloжио и, убрзо потом, Веселин Чајкановић је добио државну стипендију (за то време веома ретко додељивану) за наставак студија у Немачкој.

Павле Поповић (1868–1939).

Академик, ректор Београдског универзитета (1924–1928), професор на Филозофском факултету у Београду (1904–1938). У српској научној и културној средини један од најутицајнијих професора београдског филолошког круга. Био је уредник Српског књижевног гласника, оснивач Друштва за српски језик и књижевност (1910), оснивач часописа Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор (1921), председник Српске књижевне задруге (1928–1937), један од најоданијих пријатеља В.Ч. током читавог живота.

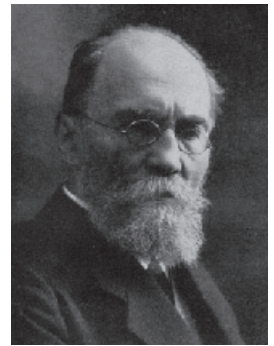
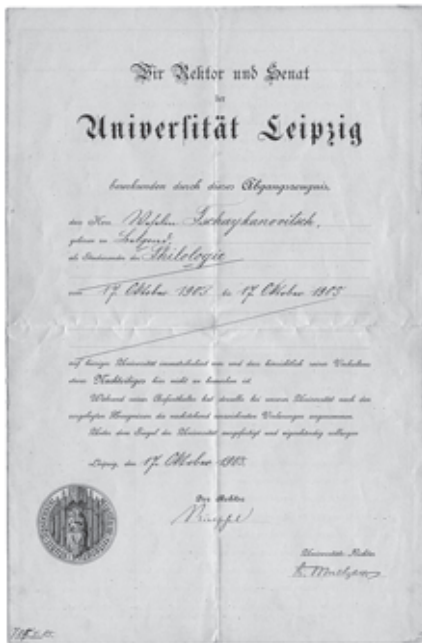
У Немачкој, најпре у Лајпцигу, од 1903–1907, похађа предавања из класичне филологије код Бругмана, Хирта и Имиша али учи и „стари словенски код Лескина и јеврејски код Крамера“.

Универзитет у Лајпцигу

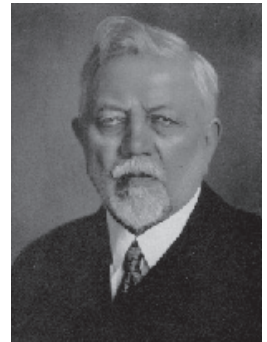
Немачки лингвиста, професор Универзитета у Лајпцигу. Бабио се индоевропском лингвистиком, фонологијом, морфологијом, био професор санскрита и компаративне лингвистике

Карл Бругман (Karl Brugmann 1849-1919)

Nummer	Benennung der Vorlesungen	Ort
V. S. 1903	Vergleichende Lecturen der indogermanischen Sprache mit Berücksichtigung des Griechischen, Lateinischen und Germanischen	Leipzig
	Epik der Indogermanischen Sprache	Leipzig
	Alte indogermanische Sprachen	Leipzig
	Die griechische Sprache im hellenistischen und römischen Zeitalter	Leipzig
	Einleitung in das Studium der griechischen Sprache mit Jaturbestimmungen, Aussprache, Philologisches Proseminar A und B	Leipzig
V. S. 1904	Geschichte und Hauptzüge der klassischen Philologie	Leipzig
	Epik und mythologisches Epik	Leipzig
	Philologisches Proseminar A	Leipzig
	Philologisches Proseminar B und C	Leipzig
V. S. 1905	Lehr- und Proseminar mit Sprachlehre der griechischen Sprache	Leipzig
	Grammatik der altgriechischen Sprache	Leipzig
	Übungen in Lesen altgriechischer „classischer“ Texte	Leipzig
	Philologisches Proseminar	Leipzig
	Metrik der Griechen und Römer	Leipzig
V. S. 1906	Elemente des Griechischen	Leipzig
	Lecturen des Griechischen	Leipzig
	Historische Grammatik der indo-europäischen Sprache -- Geschichte der altgriechischen Literatur	Leipzig
	Proseminar B -- Übungen in Lesen altgriechischer „classischer“ Texte	Leipzig
	Erklärung von Demosthenes' Orationen mit Studien über die Demosthenes' Orationen	Leipzig

Диплома о завршеним студијама у Лајпцигу од 1903-1905.г

Херман Хирт (Hermann Hirt 1865-1936)

Ото Имиш (Otto Immisch 1862-1936)

Универзитет Лудвиг Максимилијан

Печат Универзитета у Минхен

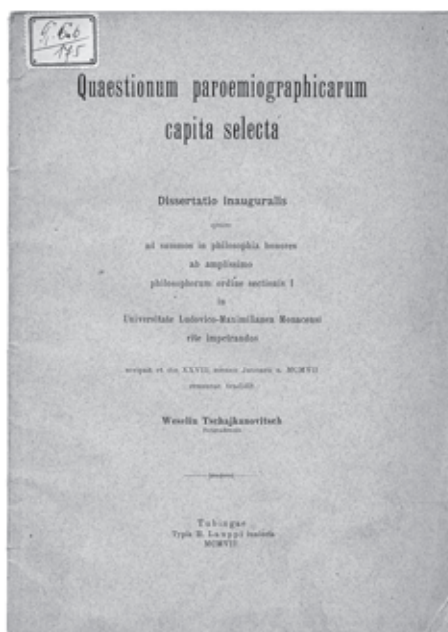

Доласком у Минхен добија прилику да слуша Христа, Пелмана, Фолмера а посебно Крузиуса и Крумбахера код којих је 1908. г. и докторирао на античким пословицама.

Корице дисертације

Ото Крузиус (Otto Crusius 1857–1918)

TSCHAJKANOVITSCH, Weselin
1. *Quaestionum paroemiographicarum capita selecta*. Докторска дисертација / Weselin Tschajkanovitsch.- Tubingae : H. Laurpi iunioris, 1908.- 37. стр.
П.Б. 6/175

Диплома о положеном докторату

Карл Крумбахер (Karl Krumbacher, 1856–1909)

Карл Крумбахер, славни немачки научник, велики познавалац византијске културе и средњовековне грчке литературе. Из богатог стваралачког опуса нека његова значајна дела налазе се у Фонду Универзитетске библиотеке. Могу се издвојити *Geschichte der byzantinischen Literatur von Justinian bis zum Ende des Oströmischen Reiches*

Привилегија да се у својој струци образује код највећих ауторитета тога времена учинила је да му стечени докторат буде свакако од великог значаја као формална квалификација. Међутим, суштинско, професионално ситуирање у подручје класичне, византијске и оријенталне филологије, били су права препорука да већ 1908. године Чајкановић добије место доцента за латински језик на Филозофском факултету Универзитета у Београду.

Указ краља Петра I, којим се Веселин Чајкановић поставља за сталног доцента Филозофског факултета, 1909. године

Међутим, у целом свету, а посебно на Балкану и у Србији, то турбулентно време није било наклоњено научном раду. Балкански ратови и Први светски рат одвојили су га од науке и Универзитета на читавих седам година. Као резервни официр, водник, командир чете и командант батаљона у елитном VII пешадијском пуку првог позива „Краљ Петра I“, учествовао је у многим ослободилачким биткама које је водила наша војска, ослобађајући и бранећи земљу од завојевача.

У ратним условима показао је не само војничку храброст и родољубиви дух него и спремност да у за то немогућим условима прати зов властитог интелектуалног хабитуса. Наиме, током свог боравка у Бизерти са француским инжењером, поручником Албером Офором, оснива Штампарију српских инвалида да би се у њој наши војни инвалиди који су се тамо налазили, учили типографском занату.

Капетан Албер Офор и Веселин Чажкановић (у првом реду)

Ту је уређивао и лист *Напрег*, са додатком *Из стјарих ризница*. Такође је покренуо и *Библиотјеку листа Напрег* у којој је од 1915–1918. године изашло двадесет пет књижица различите садржине, међу којима и неколико занимљивих репортажа о животу наших избеглица и војника у Африци.

Заглавље листа *НАПРЕД*

Из Бизерте прелази на Крф за уредника *Српских новина* у чијем су додатку, *Забавнику*, током 1918. објављивани различити књижевни састави али и неке научне студије.

2. *Француско-српски речник* / саставили Веселин Чајкановић и Албер Офор.- Бизерта : [б. и.], 1917.- 148 стр.
Р 525

3. *Извод из француске драматике и француски разговори* / саставили Веселин Чајкановић и Албер Офор.- Бизерта : [б. и.], 1916.- 144 стр.
Р 525

ЧАЈКАНОВИЋ, Веселин

4. *Из Бизерте : ујомене и ујисци* / В. Чајкановић // *Забавник*. Додатак „Српских новина“.- Год. 2, бр. 15 (15. VII)(1918), стр. 1–5.
РП/54

5. *Notice sur l'Imprimerie des Mutilés Serbes de Bizerte / Septimius* // *Забавник*. Додатак „Српских новина“.- Год. 2, бр. 17 (1918), стр. 32.
РП/54

Напомена: Septimius је псеудоним Веселина Чајкановића.

Али, о ратним годинама, у којима је Веселин Чајкановић учествовао у војним јединицама, не треба говорити само из перспективе његовог интелектуалног делатништва које је, разуме се, од великог националног значаја. Мора се рећи да је он, као што је „пуним плућима“ на Универзитету био професор а у кабинету научник, у рату исто тако био војник или официр: суштински и аутентичан, високог схватања патриотске дужности и витештва, онаквог, какво је српску војску онога времена стављало у ред најугледнијих европских војски.

„Учествовао сам у свима ратовима као резервни официр, и командовао водом, доцније четом, најзад батаљоном, у свима борбама које је водио VII пук I позива.“

6. *Др. Веселин Чајкановић дојисник* / Веселин Чајкановић // *Годишњак СКА*.- Год. 30 (1921), стр. 318–320.
ПЧ/11

Од Кумановске битке (1912. г.) у којој је, у Балканским ратовима, учествовао као у једној од „својих“ првих великих борби, па преко Брегалничке битке (1913.) и током читавог Првог светског рата, делио је голготу српске војске и народа. Тешке борбе за одбрану Београда, прелазак преко Албаније, Крф, Бизерта, Солунски фронт, све је то прошао показујући одговорност и храброст упркос повредама и болестима.

У Првом светском рату, учествујући неколико пута у одбрани Београда, Чајкановић је једне ноћи на положају, након вести да Аустријанци прелазе Дунав, улазећи у ров пао. Од повреде коју је тада добио никада се истински није ни опоравио.

Арчибалд Рајс у својој књизи *Шта сам видео и проживео у великим данима* (Београд, 1991; стр.25), сведочећи о страхотама Првог светског рата које је српски народ преживео, помиње и свој сусрет са Чајкановићем: „Штаб одбране сектора Београд-вароши налази се у живописној кафани *Лей излед*, која још данас постоји. Ми свраћамо и ту нас дочекује пешадијски капетан Веселин Чајкановић, који је у грађанству доцент универзитета.”

Кафана *Лей излед* (Кнеза Милоша 98) преко пута душевне болнице Губеревац где је управо тих дана лежао Петар Кочић

Одликовања: сребрна и златна медаља за храброст, орден Белог орла с мачевима и Легија части сасвим речито говоре о Веселину Чајкановићу, војнику и официру, који је из ратова изашао као резервни потпуковник српске војске, што је био највиши чин који је могао добити један цивил.

Легија части

У име краља Петра I, његово височанство Александар, наследник престола, одликује краљевским орденом Белог орла са мачевима (V редом) Веселина Чајкановића, као резервног пешадијског капетана I класе 1920. године

Као скроман човек, о својим подвизима и патњама никада није говорио. Ратне године је помињао само када се присећао неке анегдоте или сукоба у којима су биле ликвидиране две некада моћне царевине.

Тешко болесног од трбушног тифуса, војници су га на рукама пренели преко Албаније одакле је евакуисан на Крф а затим у Бизерту. Касније је био на Солунском фронту па опет враћен у Бизерту. Из Бизерте поново одлази на Крф где дочекује и крај рата.

Занимљиво је да је професор Павле Поповић током читавог Великог рата, имајући у виду тешке повреде и исцрпљеност Веселина Чајкановића, настојао да убеди нашу Владу да га из ратног гротла пребаци у Париз или Лондон. То му није успевало јер се сматрало да је на свим местима где се налазио био неопходан (на Крфу 1916. био је секретар за страну кореспонденцију у Дунавској дивизији).

Тек по завршетку рата Чајкановић са Крфа одлази у Париз и Лондон са задатком да ради на српској пропаганди. Истовремено, у тамошњим библиотекама, без икаквог предаха, наставља рад на започетим истраживањима.

Вративши се у земљу, наставља редовну професорску каријеру. Поред тих примарних дужности, активно сарађује са колегама у обнови и изградњи Универзитета вршећи и дужност начелника Одељења за вишу наставу Министарства просвете и управника Државне штампарије.

Ружа Живковић из студентских дана

Оженио се 26. маја 1921.г. својом студенткињом (романистике) Ружом Живковић (1895–1972), најмлађом, шестом, ћерком Милана и Милке Живковић.

Ружа је била из добростојеће, грађанске, чиновничке породице и као девојка сањала је о томе да се уда за официра. Сан јој се остварио на најбољи могући начин. Студије није завршила делом вероватно и зато што је требало да их настави код свога мужа, на шта се у ондашњој јавности не би гледало са одобравањем.

Ипак, као образована особа помагала је своме мужу, и чак објавила неколико кратких приказа у *Прилозима за књижевност, језик, историју и фолклор*

Слика са венчања

Никола и Марија као деца

ЧАЈКАНОВИЋ, Ружа

7. *Griechische und Albanesische Märchen, gesammelt und übersetzt von J. G. v. Hahn* / Ружа Чајкановић // Прилози.- Књ. 2, св. 2 (1922), стр. 296.

Ч 289

8. *Wilhelm Bousset: Der verborgene Heilige* / Ружа Чајкановић // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 287.

Ч 289

9. *Трај једне необјављене Вукове џријовејке* / Ружа Чајкановић // Прилози.- Књ. 4 (1924), стр. 125–126.

Ч 289

Брачни пар Чајкановић изродио је троје деце. Једно су изгубили одмах по рођењу. Ђерку Марију добили су 1927, а сина Николу 1928. г.

„Била је одличан студент германистике. Запамтио сам и био издвојио њен дипломски рад о Хердери код Срба. Веома лепа, на своју мајку. Већ овамо касно, и она професор у пензији, приповедала ми је о својој породици с љубављу у којој ми се чинило да препознајем исту ону породичну љубав с којом ми је њен тата приповедао о несташној деци“²

Син Никола студирао је грађевину али га је породични дар за језике, као полиглота, одвео у преводилачке воде.

Марија Чајкановић са четрдесетак година

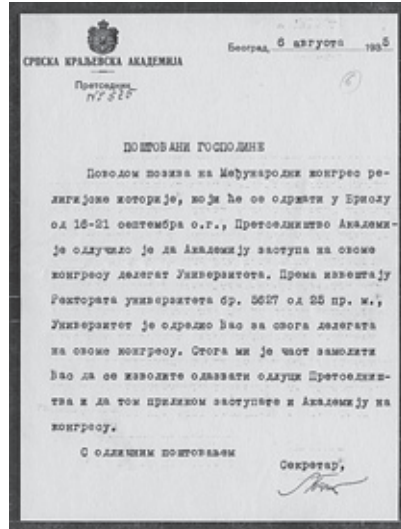
Никола Чајкановић данас

Један од наших најугледнијих симултаних и консекутивних преводилаца, обишао је „планету“. Са низом највиших државних делегација боравио је на дворцима, у резиденцијама и на састанцима са преко 40 државника, присуствовао важним преговорима укључујући и Рамбује и Дејтон те се може сматрати и учесником и сведоком наше савремене историје. Сем стручног знања и дара, због радозналости јавности, у овом послу је неопходна и дискреција. За

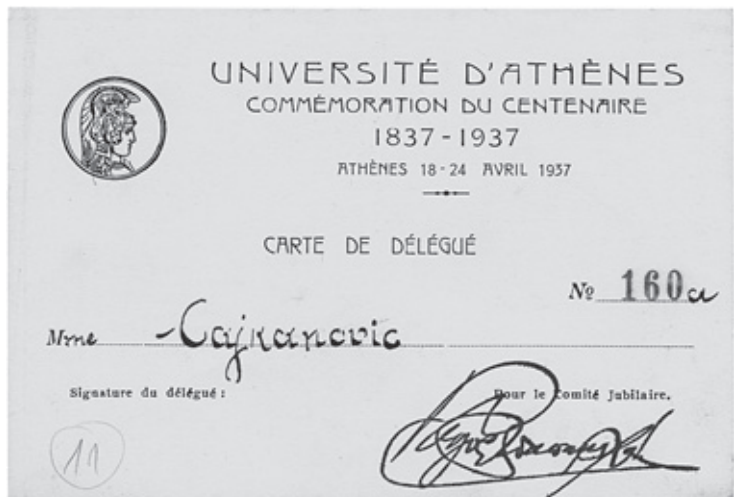
Николу Чајкановића слободно се може рећи да је био „чеп који не пропушта воду“. Симултано је преводио на преко 1000 конгреса и конференција у земљи и иностранству. Бавио се и књижевним превођењем и са посебном љубављу је преводио домаћу поезију на француски. Са нашим престижним хором *Бранко Крсмановић* (данас *Обилић*), као одличан бас али и као преводилац, „амбасадор културе“, представљао је нашу земљу на многим фестивалима хорова широм света.

² Миљан Мојашевић: *Сусрећ, једини, с Веселином Чајкановићем и нешто мало њим поводом* / Миљан Мојашевић // Прилози.- Књ. 67, св. 1-4 (2001), Београд, 2002, стр. 359

Тих година Веселин Чајкановић, осим научном раду, велики део времена посвећује и јавном животу. Обавља функције управника Српске књижевне задруге, Задужбине Николе Чупића и Друштва Светог Саве. Члан је Главног просветног савета и комисије за полагање професорског испита а једно време је и председник Народног универзитета чији је оснивач био професор Никола Вулић. Истовремено активно ради и у Српској краљевској академији и у више наврата је заступа на међународним скуповима у иностранству. За њеног дописног члана изабран је 1922. године.

Председништво Српске краљевске академије предлаже Веселина Чајкановића за делегата на Међународном конгресу религијске историје, одржаном у Бриселу од 16. до 21. септембра 1935. Документ је уоквирен црном бојом јер није истекла година од смрти краља

Веселин Чајкановић, по позиву, присуствује прослави стогодишњице Атинског универзитета. Са породицом (коју је радо водио на своја путовања) испред Тезејевог храма у Атини.

Политичке прилике у свету почињу наново да се компликују и Чајкановић, слутећи њихов суморан исход, жури да приведе крају истраживања на којима је деценијама радио. Пред шестоаприлско бомбардовање 1941. г., као резервни пешадијски потпуковник, требало је да поново стане на браник домовине као помоћник команданта једне пешадијске дивизије. Међутим, није стигао да се јави команди јер је наступило расуло пред капитулацију Југославије.

Током рата у њихову вилу на Топчидеру усељавају немачког официра.

Како су и Чајкановићи попут осталог народа у то време били у великој оскудици, деца би, док је официр био ван куће, улазила у собу официра да се огреју и уче а мајка Ружа је мотрила да из собе изађу пре него што се он врати. То је било време у коме су мали Чајкановићи ограничавани да, због сталне ратне опасности, излазе из куће. Препуштени огромној очевој библиотеци, они су неуморно читали и тако се у великој мери самообразовали.

У то време професор Чајкановић, кога је рат затекао на месту декана Филозофског факултета, настоји да очува бар минимум континуитета у раду своје катедре али и катедре за археологију која му је била дата да се о њој стара.

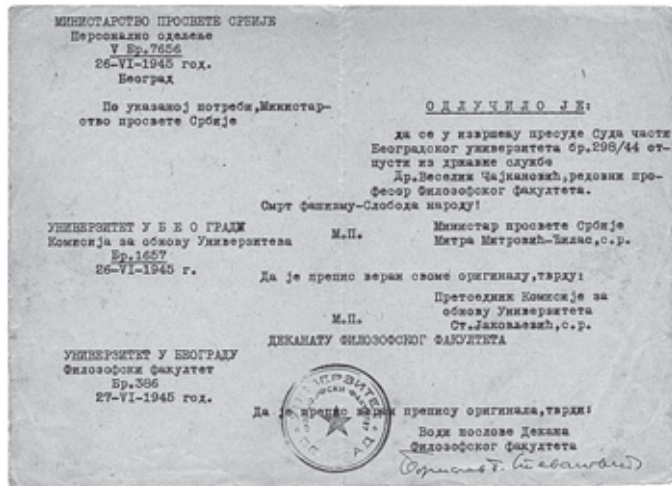
Професор Ђорђе Живановић сећајући се пише како је по повратку из заробљеништва, марта 1942.г., на свом факултету затекао суморну атмосферу у којој се ништа не ради а мртвило се разгаљује једино надом у ослобођење. Јавио се и декану, професору Веселину Чајкановићу. „Дочекао ме је веома обрадован, јер ће катедра – рекао ми је одмах - имати некога од старих чланова“. Радовао се његовом доласку јер је тако „затворио“ катедру да не би министарство довело некога неподесног за то место.

Крај Другог светског рата, међутим, доноси овом часном човеку и врсном научнику невоље чији је коначан исход био фаталан. Наиме, нова власт 12. децембра 1944. г. оснива Суд части Београдског универзитета чији је задатак био да суди свим наставницима Универзитета и њиховим помоћницима који су се затекли на Универзитету 6. априла 1941. године а

својим делима су се огрешили према своме народу, аутономији, традицији или интересима Универзитета. Овај Суд чинило је 11 чланова. Он је тесно сарађивао са Комисијом за обнову Универзитета која је имала задатак да Суду доставља материјал за покретање поступка против појединих наставника. Своје одлуке Суд ће, по „Правилнику о Суду части Београдској универзитетској“, доносити према: „слободном уверењу“ (чл. 6.) „Против пресуда Суда части нема места правном леку и она је одмах и правоснажна и извршна“ (чл. 17). У члану 5 овог Правилника стоји да ће Суд части избацити са Универзитета наставнике и њихове сараднике „да би се омогућио како правилан развој Универзитета тако и развој самих тих наставника и њихових помоћника“. Овај, могло би се закључити, „преки Суд“, свим професорима је упутио циркуларна писма у којима од њих тражи да напишу исцрпну изјаву о свом раду и понашању током рата као и о раду и понашању својих колега, професора Универзитета.

Међу првим званичним жртвама наћи ће се професор Веселин Чајкановић коме је априла 1945. уручена пресуда да се „удаљи са Универзитета“. Потписало ју је осам чланова Суда части и то професори: Павле Савић, Петар Матавуљ, Стеван Ђелинео, Борислав П. Стевановић, Душан Недељковић, Радомир Алексић, Тома Бунушевац и извесна Милка Радоичић. Грехом који је образлагао пресуду, Суд части је прогласио то, што је Чајкановић за време рата, за узак круг људи, одржао једно стручно предавање. Друга наведена „кривица“ било је учешће у изради цивилног плана Универзитета, који је имао за циљ да у ратним условима сачува своју имовину и кадрове.

За разлику од неких који су му судили, Чајкановић је одбио да за време окупације потпише Апел српском народу да се не бори против немачког окупатора.

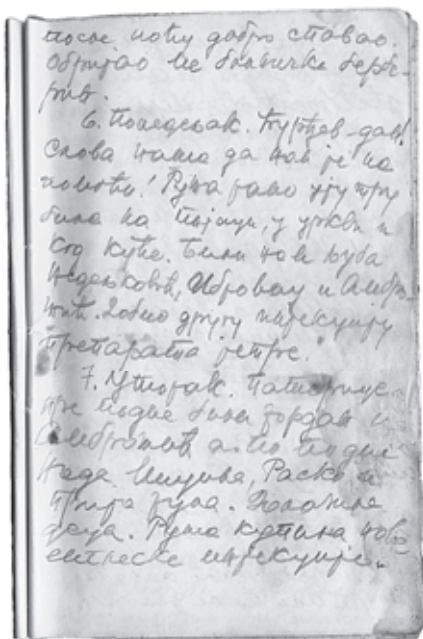

Одлука Министарства просвете Србије, Комисије за обнову Универзитета и Филозофског факултета од 26. јуна 1945. г. да се Веселин Чајкановић отпусти из службе. Потписници овог документа су Митра Митровић, министар просвете Србије, Стеван Јаковљевић, председник Комисије за обнову Универзитета и Борислав Стевановић у име декана Филозофског факултета.

Достојанствено и наизглед мирно, примивши решење да се за сва време-на удаљи са Универзитета, Чајкановић се вратио кући. Истог дана пао је у постељу из које се више није дигао. После четрнаест месеци умире.

О последња четири месеца његовог живота, од 14. марта до 31. јула 1946. г. (шест дана касније је умро), макар овлашну слику стичемо из дневника који је Чајкановић, већ тешко болестан, тада водио.

Наиме, осим што је изгубио службу, изгубио је и права на било какав приход, па је породица била принуђена да се свакојако довија како би преживела. Тако под појединим датумима у дневнику налазимо следеће записе: 26. април: „Ружа била у вароши пре подне да прода неке књиге“, 5 јун: „Коља био у вароши да прода неке књиге“ и под 23. јун: „Марушка пре подне била на Каленићевој пијаци да прода чаршав али није успела“.

Факсимил рукописа

Такође, пресуда је значила да је Чајкановић, уз образложење да је потписао чувени Апел српском народу (што се увидом у списак потписника показало као нетачно, али одлуку није променило), изгубио и гласачко право. С тим у вези, налазимо на белешке из 10. и 12. априла „Ружа била у суду због мог бирачког права“.

Свешчица, у којој је сваки дан описан са тек по неколико редака, јасно илуструје атмосферу у којој се тих дана живело. Штура реченица: „Никола Поповић кажњен шест година лишења слободе“, од 11-ог. маја 1946. г. прави је пример за то.³

³ Никола Поповић, био је истакнути професор Универзитета у Београду и један од наших највећих преводилаца класичне филозофске литературе са немачког.

Дубоко оронуло здравље, знатно нарушено у ратовима за одбрану земље, рапидно се погоршавало. Жиг са ознаком **издајник**, није поднело. Победник у часним борбама са сваком врстом противника, овде није налазио идеју ни за стратегију ни за тактику. „Повлачење“ је изгледа Веселину Чајкановићу у овом случају било једина часна опција. Умро је 6. августа 1946.

Увек присутна жеља власти, да се путем политичке, обави и морална дискредитација личности и да се она социјално екскомуницира, овде ипак није успела. Из дневника се види да је Чајкановић до последњег дана био окружен изузетно великим бројем пријатеља. Да му је то много значило показују исцрпни записи ко их је ког дана посетио. Међу најчешћим посетиоцима ту су Миодраг Ибровец, Павле Поповић, Бранислав Миљковић, Урош Џонић, Павле Стевановић.

Чак и на самом крају, на погребу, Миодраг Ибровец је одржао опроштајни говор какав је доликовао и тренутку и личности, упркос противљењу удовице која је тако покушала да пријатеље заштити од било каквог ризичног експонирања у јавности. Осим Ибровца, говор је одржао и Богдан Рашић, бивши Чајкановићев студент, мада га нису штитили ни име, ни углед (као евентуално Ибровца). То је био и гест истинске оданости али пре свега личне храбрости.

Осим објављених Одабраних дела и још неколико појединачних наслова, захвалност за све заслуге у одбрани отаџбине, унапређењу науке, Универзитета и културе, своју манифестну форму добила је тиме што је, одлуком Скупштине града Београда из априла 2005. године, једна улица у насељу Медаковић III на Звездари, добила његово име.

Изузетно вредна библиотека Веселина Чајкановића, тематски јасно профилисана, од око 12 000 штампаних свезака, као легат, налази се у Народној библиотеци Србије. Део тог легата чини и рукописна грађа сачињена од белешки за предавања, маргиналија и коментара, белешки на посебним листовима папира уметнутим у књиге. Збирка садржи и један ненасловљен рукопис о пословицама.

Део рукописне заоставштине (докторска дисертација и припремни текстови истраживања из старе српске религије и митологије), налазе се у Архиву САНУ.

ПРОФЕСИОНАЛНИ ПУТ

У својој биографији, којом је 1922. године конкурисао за дописног члана Српске краљевске академије Чајкановић поред осталог пише: „....био сам државни питомац у Лајпцигу и Минхену и ту учио класичну и византијску филологију и, у извесној мери, оријенталску филологију. За моје студије од нарочите важности био је двогодишњи рад у Крумбахеровом семинару. Што сам се школовао на страни, имам да захвалим Г. Љуб. Стојановићу, тадашњем министру просвете (на иницијативу проф. Павла Поповића - прим М.В. Игњачевић). Године 1908. постао сам доцент за латински језик на нашем универзитету; 1919. унапређен сам за ванредног; 1922. за редовног професора. Од децембра 1920. предајем на Теолошком факултету, као хонорарни професор историје религије... Моје студије крећу се у области историје религије и фолклора. Од како сам се вратио из првог рата, радим искључиво на историји старинске српске религије“.

ЧАЈКАНОВИЋ, Веселин

10. *Научни и школски рад Веселина Чајкановића / Веселин Чајкановић.*- [б. м.] : [б. и.], 1914.- 8 стр .
БИБ/36

Ово је сасвим сведена слика професионалног пута Веселина Чајкановића који се гранао у много праваца али су се сви примарно сливали у његов рад на поменута два факултета. Захваљујући чињеници да је то тако, он за собом јесте оставио завидну библиографију радова али, што је можда још важније, оставио је, заједно са својим професорима Милојем Васићем и Николом Вулићем, пред Други светски рат малу али уобичену „школу“ у којој је од великог броја студената, сваки девети, по сведочењу Растислава Марића, код Чајкановића и докторирао. То је податак који много говори о личности професора и његовом настојању да на пољима којима се бави, остави школовани научни подмладак.

САВИЋ-Ребац, Аница

11. *Предлајтонска еројологија : [докторска дисертација] / Аница Савић-Ребац.*- Скопље : Графичко-индустријско предузеће „Крајничанац“, 1932.- 145 стр.

Д 38

МАРИЋ, Растислав

12. *Антички култови у нашој земљи : докторска дисертација* / Растислав Марић.- Београд : Задужбина Луке Ђеловића-Требињца, 1933.- 115 стр.

Д 35

ЈОСИФОВИЋ, Стеван

13. *Студије о Ликофрону* / Стеван Јосифовић.- Нови Сад : Штампарија „Љубомир Богданов“, 1939.- 148 стр.

Д 80

ЂУРИЋ, Војислав М.

14. *Тужбалица у свейској књижевности* / Војислав М. Ђурић.- Београд : Штампарија „Привредник“, 1940.- 129 стр.

Д 86

ПЕТРОВИЋ, Михаило Д.

15. *Божанства и демони црне боје код старих народа* / Михаило Д. Петровић.- Београд : Задужбина Луке Ђеловића-Требињца, 1940.- 52 стр.

Д 95

Априла 1923. г., његов студент му пише: *Драги и професоре. Много вас се сећа и њоздравља из Ајшине Ваш одани Милош Ђурић*

„Студенте је необично волео и код њега, и као професора и као декана, за њих није постојало одређено време пријема. Изванредно предустретљив у опхођењу, увек је био спреман да помогне и посаветује. Својим опхођењем умео је да придобије студенте за рад на науци којој се сам био посветио и сталним указивањем на њихове погрешке и недостатке њиховог рада упућивао их у методе научног рада.“⁴

⁴ Растислав Марић: *Др Веселин Чајкановић : (28. III 1881 – 6. VIII 1946)*, Студије из српске религије и фолклора 1910-1924 / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга [итд], 1994.- (Сабрана дела из српске религије / Веселин Чајкановић; књ. 1).- Стр. 22

У прилог овоме академик Војислав Ђурић на једном месту пише: „Овакав Марићев суд можда сам ја обавезнији него ико да потврдим.

Већ годинама осећам потребу да испуним обавезу не само ради Чајкановића и ради себе него и ради јединственог примера и бојећи се да ми се неће пружити друга прилика, чиним то сада. Мене је Чајкановић **натерао** да израдим докторску дисертацију. Одрастао на селу, у обичајима и празноверицама из бронзаног доба, које нисам морао да сазнајем из књига, ваљда сам му се учинио погодан за науку о старини. Али он је уложио толико труда и времена и толико стрпљења, око ћудљивог младића какав сам био, да се ја сада када сам превалио шездесету и чудим и стидим. На разговоре је звао он мене, није ми давао прилике да га молим! Отворио ми је ширум врата своје чудесне библиотеке, могао сам да се послужим сваком књигом из ње. Пошто сам био гимназијски наставник и нисам имао довољно времена у току дана, омогућио ми је да радим ноћу у библиотеци Семинара за класичну филологију. Кад сам се нашао у неприлици око набављања нових књига са стране – једна је коштала 600 динара (колико и крава!), а ја сам имао нешто мало више од 1000 динара месечне плате и породицу на врату – он ме је замолио за услугу да такве књиге набављам о његовом трошку за његову библиотеку. Али то није све. Кад је прочитао прве две главе моје дисертације *Тужбалица у свейској књижевности* (у првобитном облику), рекао ми је да то није наука, да је то можда добро за *Српски књижевни гласник* али да наука тражи : не да сам тужим, него да тумачим тужбалицу. Ја сам се, наравно, увредио и заћутао.

После извесног времена, кад на дисертацију више нисам ни мислио, он ми је приредио незаборавно изненађење (на почетку пролећа 1938). Са другог преподневног часа позвао ме је директор гимназије (Станислав Вулић) да одмах дођем у његову канцеларију. Прекинути предавање било је толико необично да сам помислио да ме тражи полиција.

Кад тамо, Чајкановић седи, смеје се и подсмева ми се. Очитао ми је такву лекцију о дужности да је ни Метузалем не би заборавио. И тада сам се, поврх свега, још и прописно обрुкао. Кад је полазио, пожурио се директор да му придржи капут, а ја сам стајао смешно укипљен, јер је добар део мога нараштаја у оваквој људској пажњи старијем видео губитак личног достојанства. Рекао је: *ја сам сѝари војник, кайуѝ ми нико не ѝридржава; а ако би ѝо и било ѝоѝребно, има овде неко млађи*. Тај неко млађи био сам ја. Стид због ове бруке растао је у току година упоредо са захвалним дивљењем изузетном професору, иако се никад у неким стварима с њим нисам могао да сложим.⁴⁶

Први свој рад Веселин Чајкановић је објавио још као студент Велике школе, 1901.г.

IRVING, Washington

16. *Сеоски ѝонос* / с енглеског превео Веселин Н. Чајкановић // Коло-

Књ. 2 (1901), стр. 659–666.

Ч 300

То је био, колико смо утврдили, једини његов превод који није са класичних језика

Од тада, за четири деценије рада, његове студије, чланци и прикази штампани су и као монографије али и у многим научним публикацијама, зборницима радова и свакако у низу научних, књижевних чак и популарних часописа и новина. Објавио је и неколико уџбеника, преводе, приредио или уредио огроман број издања из различитих области које су биле из његове матичне струке или граничне са њом. Занимљиво је овде напоменути да је неколико својих краћих радова, из непознатих разлога, потписао псеудонимом *Septimius*.

Поред студија на теме које су улазиле у домен његових примарних интересовања, Веселин Чајкановић је објављивао и сасвим кратке приказе како домаћих тако и страних књига. Те белешке биле су од огромног значаја јер су јавности скретале пажњу на нове наслове, стране као и домаће. У тих, каткад само неколико редака, готово увек је стајала и концизна оцена дела, јасан критички став на основу кога се заинтересовани истраживач могао одлучити да ли му је потребно да се труди око налажења књиге или не. Поред увек добро образложених афирмативних оцена, Чајкановић се уопште није устезао да након основних података о књизи, напише на крају и овакав или сличан став: „...Читалац добија утисак да је писац нека питања додирнуо само због тога, да би нашао места за своје, уосталом врло мало, духовите шале.....Држимо да је оваква монографија, само по неком неспоразуму могла бити објављена у Етнографском Зборнику С. К. Академије“.⁵

Када би требало прецизно дефинисати подручје на коме је Чајкановић распростирао своје истраживачке „мреже“ то би био тежак задатак. Распон и дубина резултата његовог рада наводе на мисао да је постојала група малих Чајкановића који су окопавали читав низ „вртова“ и вредно се тискајући, дали раскошне плодове од далекосежног значаја за будућност. Његов интелектуални капацитет наиме, био је спрега огромне ерудиције, интелектуалне радозналости и завидне радне енергије.

---

⁵ Опаска се односи на дело Јеремије М. Павловића, *Живот и обичаји народа у крајујевачкој Јасеници у Шумадији* (Српски етнографски зборник, књига 22) Београд, 1921. Уз сам библиографски податак на почетку белешке стоји: „врло рђава књига“.

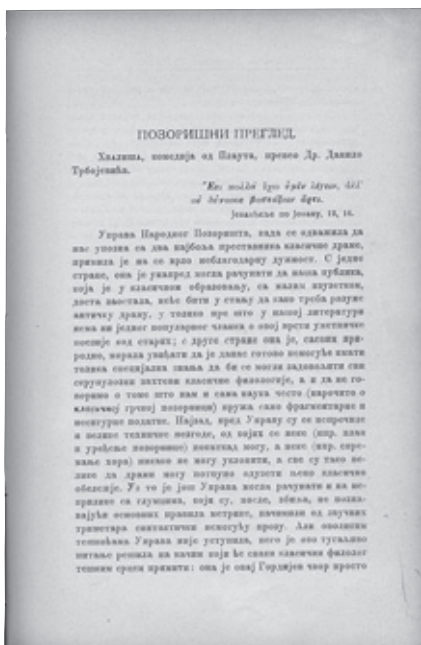
Класична филологија, археологија, старина историја и византологија; - уџбеници, приручници, сјудије и преводи

Први објављени текст Веселина Чајкановића који се бави античком књижевношћу датира још из периода његових студија у Немачкој (1905).

ЧАЈКАНОВИЋ, Веселин

17. Хвалиша, комедија од Плаутиа. Превео Др. Данило Трбојевић // СКГ.- Књ. 15, бр. 7 (1905), стр. 537–541; бр. 8, стр. 615–621.

Ч 293

Од тада тече његов озбиљан рад на овом подручју намењен и научној јавности али и ширењу знања о класичној старини међу школском омладином и широм читалачком публиком. Осим дисертације која се занимала античким збиркама грчких пословица, ослањајући се на Крузијусова проучавања, писао је *О Зенобијевој збирци пословица и њеним изворима*. У овом свом раду он износи резултате истраживања о изворима Зенобијевих извора као и о садржају Лукилове и Дидимове збирке на које се Зенобије у своме раду ослањао.

Али, ширењу знања о овим темама, морало се приступити систематично за шта су били неопходни добри и средњошколски и универзитетски уџбеници. Зато је Чајкановић написао *Латинске читанке* за ученике гимназија (VI–VIII разред) и направио хрестоматије из којих су се читаоци могли да упознају са избором из најзначајнијих дела писаца антике.

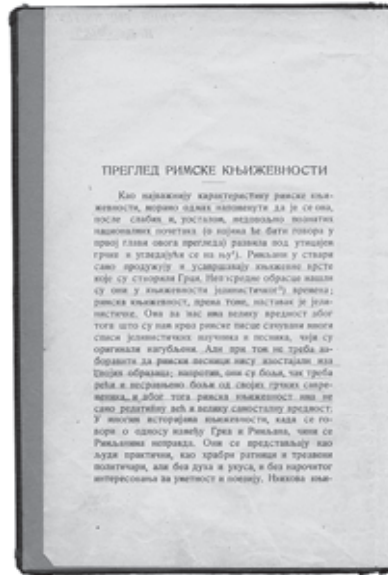
18. *Латинска читанка за седми разред* / Веселин Чајкановић.- Београд : [б. и.], 1927.- 112 стр.
ПБ₂₀185

19. *Латинска читанка за осми разред* / Веселин Чајкановић.- Београд : [б. и.], 1928.- 125 стр.
Ша 1331

20. *Латинска читанка за шести разред* / Веселин Чајкановић.- Ново, прерађено издање.- Београд : [б. и.], 1931.- 105 стр.
Ша 1320/12

За упућивање студената у историју римске књижевности урадио је уџбеник *Преглед римске књижевности* а на исти начин, такође за потребе универзитетске наставе, и *Преглед историје ирчке књижевности* који, на жалост, за живота није објавио.

21. *Преглед римске књижевности* / Веселин Чајкановић // ГНЧ.- Књ. 37 (1928), стр. 210–326.
Ч 283
Ишло и као П.о. у ГНЧ ; књ. 37, 1928.
Ка 105

Занимљиво је да је Ружа Живковић, док је студирала, помно правила белешке на предавањима из римске књижевности, свога професора Веселина Чајкановића. После доста година, када су већ увелико били у браку, Чајкановић је на наговор и инсистирање својих колега објавио уџбеник. Белешке његове некадашње студенткиње, мало редиговане, чиниле су тај драгоцену рукопис чија фототипска издања су изашла и 1998. и 1999. год. што потврђује вредност овога дела као драгоценог помоћног средства.

22. *Florilegium latinum in usum scholarum* / Veselin Čajkanović.- Београд : Задужбина Луке Ђеловића-Требињца, 1940.- 135 стр.
Ј 364

Чајкановић је кроз своје „античке студије“ проучавао и однос грчких и римских писаца и Доситеја Обрадовића, бавио се византолошким питањима али и низом других тема са овог подручја, које су се често додиривале са проблематиком из опште и наше историје религије а при том и нашим фолклорним наслеђем.

23. *Zarучni ĩrsĳen kraĳa Sĳeĳana Raĳoslava* / В. Чајк. // Нова Искра.- Год. 9, бр. 1 (1907), стр. 61–62; год. 10, бр. 1 (1911), стр. 28–29.
РП/124

24. *Friedriĳ August Wolfs Prolegomena zu Homer. Ins Deutsche ũbertragen von Prof. Dr. Hermann Muchau* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Књ. 21, бр. 1 (1908), стр. 72–74.
Ч 293

25. *Jedan listĳ iz брачне филозофије код сĳарих* / В. Ч. // СКГ.- Књ. 23 (1909), стр. 614–619.

Ч 293

Изашло и као П.о. у СКГ ; књ. 23, 1909.

БС/60

26. *О наслову једне арамејске ĩрераге Езојових басана* / Веселин Н. Чајкановић // Глас СКА.- Књ. 82 (1909), стр. 21–26.

ПЧ/3

Изашло и као П.о. у „Глас Српске Краљевске Академије“ ; књ. 82, 1909.

БГ/63

27. *Херонда* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Књ. 23, бр. 3 (1909), стр. 190–203.

Ч 293

28. *О ĳрајичном ĳеснишĳу и ĳозоришĳу код Грка* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Књ. 24, бр. 6 (1910), стр. 429–438; бр. 7 (1910), стр. 521–533.

Ч 293

Изашло и као П.о. у СКГ ; књ. 24, бр. 6, 1910.

Ка 179

29. *Pisandrea и О једној миѳолошкој басни у Фегра* / Веселин Чајкановић // Глас СКА .- Бр. 84 (1910), стр. 239–253.

ПЧ/3

Изашло и као П.о. у Глас СКА ; бр. 84, 1910.

БКа/80

30. *ũber ein punisches Sprichwort bei Augustin* / Veselin Čajkanoviĳ // Orientalistische Literaturzeitung.- (1910), str. 436–437.

Ч₄ 207

31. *ũber die Echtheit eines serbisch-byzantinischen Verlobungsringes* / Veselin Čajkanoviĳ // Byzantinische Zeitschrift.- (1910), str. 111–114.

Ч₄ 205

32. *О Досийејевим ирчким и римским изворима* / Веселин Чајкановић // *Споменица Доситеја Обрадовића*.- Св. 134 (1911), стр. 53–83.
К 1/134
33. *О реду и изворима Досийејевих басана* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Књ. 26, бр. 6 (1911), стр. 485–490.
Ч 293
34. *О жени у Грка и Римљана* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Књ. 27, бр. 7 (1911), стр. 519–526.
Ч 293
35. *Квиниј Хорације Флак – живој и њеснички му умовивори* / В. Ч. // СКГ.- Књ. 32, бр. 11 (1914), стр. 872.
Ч 293
36. *О ирчким и римским изворима Досийејеве збирке басана* / Веселин Чајкановић // ГНЧ.- Књ. 33 (1914), стр. 91–131.
Ч 283
37. *О Зенобијевој збирци њословица и њеним изворима : сџудија из области анџичкој фолклора* / Веселин Чајкановић // *Споменик СКА*.- Књ. 52 (1914).- 50 стр.
ПЧП/5
Изашло и као П.о. у „Споменик“ СКА ; књ. 52, 1914.
Ка50^а
38. *О айонском кодексу ирчких њословица са једним новим Есхиловим фрајменџом* / Веселин Чајкановић // *Глас СКА*.- Бр. 96 (1920), стр. 197–207.
ПЧП/3
39. *M. Mayer, Apulien vor und während der Hellenisierung mit besonderer Berücksichtigung der Keramik* / В. Чајк. // *Прилози*.- Књ. 1, св. 2 (1921), стр. 260.
Ч 289
40. *Плауџ на исџмијским иџрама* / В. Чајкановић // *Споменица педесетогодишњице професорског рада С. М. Лозанића. Приредили пријатељи и поштоваоци*.- Београд, 1922.- Стр. 68–70.
Х 13
41. *Анџиџона* / Septimius // СКГ.- Књ. 8, бр. 7 (1923), стр. 555–556.
Ч 293
42. *K. Classen: Über den Ursprung der Germanen* / Веселин Чајкановић // *Прилози*.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 321.
Ч 289
43. *Martin Hell: Eine Bronzeaxt aus Cattaro* / Веселин Чајкановић // *Прилози*.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 325.
Ч 289
44. *Otto Weber: Altorientalische Siegelbilder* / В. Чајк. // *Прилози*.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 325.
Ч 289
45. *Поџребне њесме: с ирчкој џревео Д-р Лазар Мирковић* / В. Чајк. // *Прилози*.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 333.
Ч 289

46. *Josef Mesk: Über Phlegons Mirabilia I–III* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 334.

Ч 289

47. *Eduard Norden: Die germanische Urgeschichte in Tacitus Germania* / Веселин Чајкановић // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 331.

Ч 289

48. *Georg Steinhausen: Germanische Kultur in der Urzeit* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 331.

Ч 289

49. *Dr. Niko Županić: Srbi Plinija i Ptolomeja, pitanje prve pojave Srba na svetskoj pozornici, sa historijskog, geografskog i etnološkog stanovišta* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 322–323.

Ч 289

50. *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* / Veselin Čajkanović // СКГ.- Нова серија, књ. 15, бр. 1 (1925), стр. 79.

Ч 293

51. *Plautus poeta an Isthmiis interfuerit* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 6, св. 1 (1926), стр. 46–48.

Ч 289

52. *Милан Бугимир: Carmen Arvale* / В. Чајк. // Прилози.- Књ.7, св.1–2 (1927), стр. 327–329.

Ч 289

53. *Вергилије и његови савременици* / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга, 1930.- 197 стр.

К 1/222

Ова књига се може означити као једна од посебно вредних међу Чајкановићевим радовима из области римске књижевности.

54. *Публије Вергилије Марон* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 31, бр. 4 (1930), стр. 271–277.

Ч 293

55. *Н. Вулић и Р. М. Сухойин: Стари век у одабраним огломцима* / В. Чајк. // СКГ.- Нова серија, књ. 35, бр. 8 (1932), стр. 628–629.

Ч 293

56. *Васа Ђерић* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 13, св. 1–2 (1933), стр. 241–242.

Ч 289

57. *Никола Вулић: Неколико питања из античке прошлости* / В. Чајк. // Богословље.- Год. 8, св. 3 (1933), стр. 286–287.

Ч 56

58. *Аристотел о јесничкој уметности. Са грчког превео и објашњења у рејисџу додао Д-р Милош Ђурић* / В. Чајк. // СКГ.- Нова серија, књ. 45, бр. 1 (1935), стр. 75.

Ч 293

59. Д-р Милош Ђурић: *Сайфа и етика њене ѧаршенофилије* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 45, бр.1 (1935), стр. 75.
Ч 293

60. М. Ђурић: *Опеди из сйаре ирчке књижевности и уметности* / Веселин Чајкановић // Гласник СКЗ.- Бр. 44 (1936), стр. 16–17.
Ч 65

61. *America temporibus Romanis an notuerit* / Veselin Čajkanović // *Živa antika*.- Св. 1–2 (1959), стр. 155–161.
Ч,459

62. *О Доситијејевим ирчким и римским изворима* / Веселин Чајкановић / избор и редакција Ђуро Гавела // *О књижевности и језику* II.- 1972, стр. 209–240.
I 13453/2

63. *О Доситијејевим ирчким и римским изворима* / Веселин Чајкановић / приредиле Слободанка Пековић и Светлана Слпшак // *Научна критика компаративистичког смера*.- Књ. 22 (1983), стр. 133–155.
II-36522

64. *Публије Вергилије Марон* / Веселин Чајкановић / приредиле Слободанка Пековић и Светлана Слпшак // *Научна критика компаративистичког смера*.- Књ. 22 (1983), стр. 156–169.
II-36522

Осим изванредне ерудиције, интелектуалне радозналости, истраживачке упорности, професорске стрпљивости, као препознатљиву особину Веселин Чајкановић је имао и веома истанчан дар за језике. Ово своје знање и таленат, иако је говорио и много живих језика, реализовао је на најбољи начин тиме што нам је, будући одличан зналац класичних језика, оставио преводе како са грчког *Мимијамбе* песника Херонде (3.в. ст.е.), тако и са латинског одломке из Вергилија, Хорација, Ливија, Федра, Светонија, Тацита...Објавио је и превод *Изабраних Плаутових комедија* и Тацитову *Германију*. Овим суптилним преводима, мисао оригинала верно је пренео у дух нашег језика. То је разуме се, могао само одличан познавалац и нашег језика и језика изворника, због чега се ови његови преводи сврставају у ред најбољих које имамо.

Међутим, и код избора текстова за превођење, видљива је испреплетеност Чајкановићевих интересовања. Наиме, према Тацитовим описима, веровања и обичаји Германаца у многоме одговарају обичајима и веровањима нашег народа и то је Чајкановићу био подстицај да преведе његову *Германију*. **Мим** пак, као књижевни род, јесте народска сценска игра која представља ситуације из живота нижих слојева. Због тога је, слутимо, одабрао песника Херонду и његове *Мимијамбе*.

Иначе, како се превођењем бавио од најраније младости па све до краја живота, не зна се да ли међу необјављеним радовима нема још превода, посебно Светонија и Квинтилијана за које се зна да их је веома волео.

ПЛАУТ, Тит Макције

65. *Менехми* / превод с латинског [Веселин Чајкановић] // *Из старих ризница* : недељни додаток листа „Напред“.- Год. 1, св. 9–11 (1917), стр. 129–170.
РП/77

66. *Аулуларија и Менехми* / превео с латинског Веселин Чајкановић.- Бизерта : [б. и.], 1918.- 104 стр.
P 525

67. *Одабране комедије* / превео с латинског Веселин Чајкановић.- Београд : СКЗ, 1923.- 212 стр.
K 1/175

ТАЦИТ, Публије Корнелије

68. *Тацитова Германија* / превео Веселин Чајкановић // ГНЧ.- Књ. 36 (1927), стр. 110–166.

Ч 283

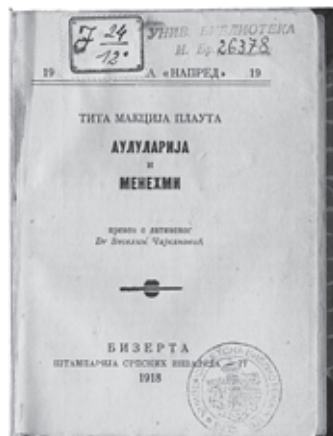
Изашло и као П.о. у ГНЧ ; књ. 36, 1927.

БИ – 207

MARON, Publije Vergilije

69. *Ekloga* / [preveo] Veselin Čajkanović // *Ogledi iz klasične književnosti.*/ Sremski Karlovci : Kairos, 2004.- Str. 134-136.

I 50870

Историја религија и етнолозија

Пошавши од класичних студија и изучавања античких пословица, Веселин Чајкановић у својим истраживањима старине све више залази у етнолошке теме. Истражује народне обичаје и веровања, бележи их и описује и тако обавља посао од прворазредног значаја, усмерен ка очувању историјског памћења.⁶ У тим обичајима разумљиво, открива богатство религиозних наноса, остатака словенских и индоевропских култура. Различитим методима; од филолошких, преко историјских, етнографских и пре свега компаративних, изучавао је веровања многих европских и ваневропских народа и написао читав низ радова из историје религија. Та истраживања доводе га до веома значајних закључака, важних за озбиљну, научну реконструкцију пре свега старе српске религије. Том реконструкцијом постаје видљиво да је наш народ, до најновијих времена, остао веран својој старој вери.

Једини велики, хиљадугодишњи континуитет у постојању српског народа управо је вера која је у многим својим елементима остала онаква, каква је била пре, и у првим вековима примања хришћанства. Неке српске религијске форме, по Чајкановићу су старије од античких а неки обичаји – свадбени и погребни, „пренесени су непромењени и недирнути још из бронзаног доба“. Српска религија углавном се базира на паганској и ближа је сујеверју него вери. Својим радом на овом подручју, Веселин Чајкановић се сврстао међу малобројне осниваче нових наука, заслуживши

⁶ Данас, када налет интернационално конфекционираног опхођења прети да прекрије сваки спецификум (национални или локалне заједнице), вредност овога рада добија на значају. (Прим. М.В.У.)

статус првог српског историчара религије. Ту, код нас младу науку, довео је до завидног степена савременим научним методама из оквира светске науке о религији онога доба. Али, мора се знати да је публиковани део његових истраживања на том пољу само делић до кога је у истраживањима дошао. О томе је сам сликовито говорио „Пошао сам на пут у Аустралију а дошао до Лапова. Али да бих дотле стигао, прво сам морао да скупим паре, да купим карту, да извадим пасош, да извадим визе ... “ (према сведочењу његовог сина, г. Н. Ч.). Закључци на основу темељних истраживања тек је требало да буду уобличени у планиране научне студије. На жалост, то у многоме није стигао да учини. Понешто је остало као необјављени рукопис а што шта само као материјал за даљи рад. Но, без сумње, резултати до којих је дошао на основу проучавања народних веровања, обичаја и књижевности, сјајна су основа за даља социолошка, филозофска, психолошка, антрополошка и разна друга истраживања.

Захваљујући интересовању и раду на историји религије, на Православном богословском факултету 1920. године Веселин Чајкановић почиње да предаје овај предмет студентима прве године и у звању хонорарног наставника ту остаје до школске 1937/38.г. Његовим одласком, овај предмет се као самосталан више није предавао на том факултету.

С обзиром на темељан научни приступ историји религије и тврдњама да у нашој вери доминира паганско наслеђе, Чајкановићева гледишта нису била сасвим прихватљива ставовима званичне српске цркве што се изгледа ни до данашњих дана није променило. У сваком случају његови радови у овом домену могу се груписати у два основна блока – **античке религије и хришћанство** и **стара српска религија и митологија**.

Античке религије и хришћанство

ЧАЈКАНОВИЋ, Веселин

70. *Фрајменати једној айокрифној јеванђеља* / Веселин Чајкановић // Духовна стража.- Бр. 5 и 6 (1909), стр. 192–200.

Ч 124

Изашло и као П.о. у „Духовна стража“ ; бр. 5 и 6, 1909.

БКа / 259

71. *О читању Библије* / Веселин Чајкановић.- Београд : Хришћанска заједница студената Београдског универзитета, 1912.- Стр. 1–16.

БКа/81

72. *Прослава Миланској Едикцији у Нишу* / В. Ч. // СКГ.- Књ. 32, бр. 1 (1914), стр. 79–80.

Ч 293

73. *Архив за историју религије* / Septimius // СКГ.- Нова серија, књ.1, бр. 3 (1920), стр. 237.

Ч 293

74. *Др Лазар Мирковић: Православна литургија или наука о бојослужењу православне источне цркве* / В. Чајк. // Прилози.- Књ.1, св. 2 (1921), стр. 258–259.

Ч 289

75. „Сѣари и Нови Савез“ / Веселин Чајкановић // Нови живот.- Год. 1, књ. 2, св. 7 (1921), стр. 196–199.

Ч 297

76. *J. Rendel Harris: Origin and meaning of Apple Cults* / В. Чајк. // Прилози.- Књ.1, св.2 (1921), стр. 260.

Ч 289

77. *Ludvig Deubner: Magie und Religion* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 2, св. 2 (1922), стр. 314.

Ч 289

78. *Rudolf Hirzel: Der Name Ein Beitrag zu seiner Geschichte im Altertum und besonders bei den Griechen* / В. Чајкановић // Прилози.- Књ. 2, св. 1 (1922), стр. 127.

Ч 289

79. *Bruno Meissner: Apotropäische Hunde* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 322.

Ч 289

80. *Isidor Scheftelowitz: Die altpersische Religion und das Judentum, Unterschiede, Übereinstimmungen und gegenseitige Beeinflussungen* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 286–287.

Ч 289

81. *Heinrich Günter⁷: Buddha in der abendländischen Legende?* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 287.

Ч 289

82. *R. Reitzenstein: Das iranische Erlösungsmysterium. Religionsgeschichtliche Untersuchungen* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 287.

Ч 289

83. *R. Reitzenstein: Die hellenistischen Mysterienreligionen nach ihren Grundgedanken und Wirkungen* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 287.

Ч 289

84. *E. Stemplinger: Antiker Aberglaube in modernen Ausstrahlungen* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 331.

Ч 289

85. *Franz Dornseiff: Das Alphabet in Mystik und Magie* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 333.

Ч 289

86. *G. Huet: Une légende religieuse du moyen-âge, “Le roman de Saint – Faniel”* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 332.

Ч 289

87. *S. Seligmann: Die Zauberkraft des Auges und das Berufen. Ein Kapitel aus der Geschichte des Aberglaubens* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 332.

Ч 289

---

⁷ Аутор дела: *Buddha in der abendländischen Legende*, према напмени проф. Александра Ломе је Hans Hass

88. *Два сѣларинска случаја асилије* / Веселин Чајкановић // ГЕМ.- Књ. 1 (1926), стр. 1–4.
 Ч22-40
 Изашло и као П.о. у ГЕМ ; књ. 1, 1926.
 БГ/56
89. *Д. Дечев, Вѣдв като трако-фриијско божество, сейарат из Годишника на софийският университет 19, 1923* / В. Чајкановић // Архив за арбанаску старину, језик и етнологију.- Књ. 3, св. 1–2 (1926), стр. 300–301.
 Ч 272
90. *Доњи свети код сѣларих* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 18, бр. 7 (1926), стр. 517–525; бр. 8 (1926), стр. 590–596.
 Ч 293
91. *Б. Сарија: Развѣиак Миѣрине кулѣске слике у дунавским областима* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 6, св. 2 (1926), стр. 327–328.
 Ч 289
92. *Obiectus pectorum* / Веселин Чајкановић // Прилози за књижевност, историју, језик и фолклор.- Књ. 6, св. 1 (1926), стр. 49–53.
 Ч 289
93. *Јеванђелије њо Маѣеју. С ѣрчкоѣ ѣексѣа ѣа ѣревео ѣроѣѣрезвиѣер Д-р Димѣѣрије Сѣефановић, ѣрофесор Универзѣѣѣѣѣа у Беоѣраду, Беоѣрад, Бриѣѣанско и иносѣѣрано Библијско Друѣѣѣѣѣво* / В. Чајк. // Богословѣ.- Год. 4, св. 4 (1929), стр. 327–330.
 Ч 56
94. *Светѣо Јеванђелѣе ѣо Јовану* / В. Чајк. // Прилози.- Књ.11, св.1–2 (19231), стр. 241–243.
 Ч 289
95. *Једно значајно археолошко оѣѣкриће. N. Vulić: Nouveaux monuments mithriaques de la Serbie* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 40, бр. 8 (1933), стр. 612–613.
 Ч 293
96. *De pisibus in Romanorum nuptiis usurpatis* / Веселин Чајкановић // Прилози.- Књ. 17, св. 1 (1937), стр. 94–101.
 Ч 289
97. *Једна књѣѣа о Мојсију. Арон Алкалај: „Мојсије“* / В. Чајк. // СКГ.- Нова серија, књ. 53, бр. 6 (1938), стр. 469–470.
 Ч 293
98. *Вино у релиѣѣѣѣѣи некада и данас* / Веселин Чајкановић // Правда.- Бр. 12268–12271 (6, 7, 8 и 9. I) (1939), стр. 8.
 VII 21

Сѣара срѣска религија и миѣологија; ейнологија

99. *Из срѣске религије и миѣологије* / В. Чајкановић // Забавник. Додатак „Српских новина“.- Год. 2, бр. 17 (1918), стр. 19–22.
РП/54

100. *T. R. Georgevitch: Parthenogenesis, in Serbian Popular Tradition* / В. Чајк. // Забавник. Додатак „Српских новина“.- Год. 2, бр. 16 (1918), стр. 26–27.
РП/54

101. *Живојѣ и обичаји народни, књиѣа XII: Живојѣ и обичаји народни у крајѣјевачкој Јасеници у Шумадији, од Јеремије М. Павловића* / В. Чајк. // Прилози.- Књ.1, св. 2 (1921), стр. 297.
Ч 289

102. *Неколике ѣримедбе уз срѣски Бадњи дан и Божић* / Веселин Чајкановић // ГНЧ.- Књ. 34 (1921), стр. 258–288.
Ч 283
Изашло и као П.о. у ГНЧ ; књ. 34, 1921.
БГ/64

103. *Владислав Скарић: Посѣанак крсноја имена* / Веселин Чајкановић // Гласник Географског друштва.- Св. 7 и 8 (1922), стр. 336–338.
Ч 40

104. *Мил. Ј. Мајзнер: Дубочке русаље, ѣоследњи ѣрајови из кулѣја Велике Мајке Бојова* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 2, св. 2 (1922), стр. 312.
Ч 289

105. *Вук Сѣ. Караѣић: Црна Гора и Бока Коѣорска* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 308.
Ч 289

106. *Имена од урока* / Веселин Чајкановић // ГНЧ.- Књ. 35 (1923), стр. 152.
Ч 283
Изашло и као П.о. у ГНЧ ; књ. 36, 1922.
БГ/57

107. *Убијање вамѣира* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 9, бр. 4 (1923), стр. 268–284.
Ч 293

108. *Dr. Tih. R. Djordjevic: Serbian habits and customs; Parthenogenesis; The killing of the old men in the serbian popular tradition* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 318.
Ч 289

109. *Божићна слама* / В. Чајк. // Прилози.- Књ 3, св. 1 (1924), стр. 123–132.
Ч 289
Изашло и као П.о. у „Прилози за књижевност, историју, језик и фолклор“; књ. 3, св. 1, 1924.
БГ/59

110. *Јеленко Пејѣровић: Печалбари, нарочитѣо из околине Пиројѣа* / Веселин Чајкановић // Прилози.- Књ. 4, св. 1–2 (1924), стр. 334.
Ч 289

111. *Јеремија М. Павловић: Дојран и Дојранско језеро* / Веселин Чајкановић // Прилози.- Књ. 4, св. 1-2 (1924), стр. 336.
Ч 289
112. *Наш народни животи* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 12, бр. 3 (1924), стр. 235-236.
Ч 293
113. *Friedrich Kluge: Die Ostereier in Deutschland* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1-2 (1924), стр. 334.
Ч 289
114. *Karl Reuschel: Deutsche Volkskunde im Grundriß* / Веселин Чајкановић // Прилози.- Књ. 4, св. 1-2 (1924), стр. 332.
Ч 289
115. *Volkskundliche Bibliographie für das Jahr 1919, im Auftrage des Verbandes Deutscher Vereine für Volkskunde herausgegeben von E. Hoffmann – Krayer* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 4, св. 1-2 (1924), стр. 333.
Ч 289
116. *Задужнице и сиротиња* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 16, бр. 5 (1925), стр. 372-375.
Ч 293
117. *Каскалов дућан* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 5, св. 1-2 (1925), стр. 241.
Ч 289
118. *Неколика веровања о души* / Веселин Чајкановић // Задужбина, Годишњак III „Фонда Станојла и Драгиње Петровића“ за годину 1924-1925.- Београд, 1925.- Стр. 32-36.
ПБ₁₀ 2486
119. *Prof. Dr. Edmund Schneeweis* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 5, св. 1-2 (1925), стр. 318-322.
Ч 289
120. *Култи мртвих.- Трачани.- Мртви Јујовићи.- Мисирци и Вавилоњани.- Марко Краљевић.- Римски надгробни највиши.- Германци.- „Кује од њреко мора“* / Веселин Чајкановић // Реч и слика.- Књига за јуни (1926), стр. 16-24.
Ч 52
121. *Једна божићна лејенда* / В. Чајк. // Гласник Подмлатка Црвеног крста.- Год. 5, бр. 5 (1927), стр. 4-5.
Ч 55
122. *Један божићни обичај* / Веселин Чајкановић // Самоуправа.- Бр. 5 (6, 7, 8. и 9. I) (1927), стр. 1-5.
VII-390
123. *Мишски мошви у традицији о десјоју Стевану* / Веселин Чајкановић // Богословље.- Год. 2, св. 3 (1927), стр. 180-187.
Ч 56
124. *Пресијање дукајима* / В. Чајк. // Гласник Етнографског музеја.- Књ. 2 (1927), стр. 1-3.
Ч 22-4
Изашло и као П.о. у ГЕМ ; књ. 2, 1927.
БГ/58

125. *Српски народни обичаји у Ћевђелијској Кази. Прикупио и описо Стиван Тановић, учитељ* / В. Чајк. // СКГ.- Нова серија, књ. 22, бр. 2 (1927), стр. 146.

Ч 293

126. *Гласник Етнографској Музеја у Београду. Уредник Д-р Боривоје М. Дробњаковић* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 9, св. 1-2 (1929), стр. 202-206.

Ч 289

127. *Из наше старе религије* / Веселин Чајкановић // Наше село.- Београд : Штампарија „Туцовић“, 1929.- Стр. 332-333.

ИО 980

128. *Јеремија Павловић: Малешево и Малешевци. Етнолошка истраживања* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 9, св. 1-2 (1929), стр. 268-269.

Ч 289

129. *Jana Peisker: Koje su vjere bili stari Sloveni prije krštenja* / Веселин Чајкановић // Прилози.- Књ. 9, св. 1-2 (1929), стр. 266-267.

Ч 289

130. *Матично седење* / Веселин Чајкановић // Зборник у част Богдана Поповића.- Београд : Геца Кон, 1929.- Стр. 340-345.

Ка 116

131. *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena.. Urednik Dr. D. Boranić* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 9, св. 1-2 (1929), стр. 206-208.

Ч 289

132. *О ускршњим обичајима* / Веселин Чајкановић// СКГ.- Нова серија, књ. 29, бр. 7 (1930), стр. 521-526.

Ч 293

133. *Једна божићна легенда* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 32, бр. 1 (1931), стр. 47-51.

Ч 293

134. *Свекрва на шавану* / Веселин Чајкановић // Гласник Етнографског музеја.- Књ. 6 (1931), стр. 1-10.

Ч 22-4

135. *Неколике оштрије појаве у старој српској религији* / Веселин Чајкановић // ГНЧ.- Књ. 41(1932), стр. 167-228.

Ч 283

Изашло и као П.о. у ГНЧ ; књ. 41, 1932.

БГ/164

136. *Три божићна обичаја* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 35, бр.1 (1932), стр. 33-40.

Ч 293

137. *Тихомир Р. Ђорђевић: Наш народни животи* / В. Чајк. // СКГ.- Нова серија, књ. 35, бр. 8 (1932), стр. 628.

Ч 293

138. *Два израза из животињској култури* / Веселин Чајкановић // Глас СКА.- Књ. 43 (1933), стр. 9-39.

ПЧИ/3

139. *Зборник за етнографију и фолклор Јужне Србије и суседних области. Књига 1* / В. Чајк. // Богословље.- Год. 8, св. 3 (1933), стр. 285–286.
Ч 56

140. *Св. М. Димитријевић: Свети Сава у народном веровању и предању* / В. Чајк. // Богословље.- Год. 8, св. 3 (1933), стр. 284–285.
Ч 56

141. *Тихомир Р. Ђорђевић: Наш народни животи I–VIII* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 14, св. 1–2 (1934), стр. 267–270.
Ч 289

142. *Босиљак* / Веселин Чајкановић // Гласник Етнографског музеја.- Књ. 10 (1935), стр. 4–10.

ПЧП/10

Изашло и као П.о. у Гласнику Етнографског музеја ; књ. 10, 1935.
БГ/289

143. *Гласник Етнографског музеја у Београду. Књига IV, V и VI* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 15, св. 1–2 (1935), стр. 223–228.
Ч 289

144. *По треху родитељ* / Веселин Чајкановић // Прилози проучавању народне поезије.- Год. 3, св. 2 (1936), стр. 192–202.

Ч 391

Изази и као П.о. у „Прилози проучавању народне поезије“ ; год. 3, св. 2, 1936.

ПБ₂₀ 491

145. *Сима Тројановић: Психофизичко изражавање српског народа ђој-лавитио без речи* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 16, св. 1 (1936), стр. 403–404.

Ч 289

146. *Трн и ђлој у народној српској релијији* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 49, бр. 2 (1936), стр. 125–130.

Ч 293

147. *De nuptiis apud Serbos coniugalibus* / Veselin Čajkanović // Зборник у част А. Белића.- Београд, 1937, стр. 165–181.

Кв-42

148. *De diis et daemonibus Serborum medicis* / Veselin Čajkanović // Medicinski pregled.- Књ. 13, бр. 7,8,9 (1938), стр. 149–151.

Ч 47

149. *Edmund Schneeweis: Grundriß des Volksglaubens und Volksbrauchs der serbokroaten* / Веселин Чајкановић // Slavia.- Год. 15 (1938), стр. 281–283.

Ч₁₀ 17

150. *Прича о човеку који је ђреварио смрт* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 19, св. 1–2 (1939), стр. 142–149.

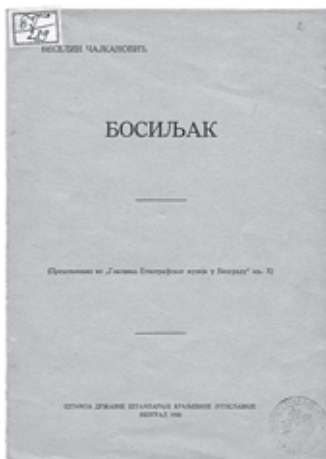
Ч 289

151. *Сђаринска релијија у нашим дневним листовима* / Веселин Чајкановић // ГНЧ.- Књ. 48 (1939), стр. 164–183.

Ч 283

Изашло и као П.о. у ГНЧ ; књ. 48, 1939.

БГ/378

152. *Кулѝ дрвѝа и биљка код сѝарих Срба* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 40, бр. 2 (1940), стр. 112–122.

Ч 293

153. *Сѝаре срѝске скаске и леѝенде о биљкама и дрвѝу* / Веселин Чајкановић // Богословље.- Год. 15, св. 3 и 4 (1940), стр. 222–232.

Ч 56

154. *Божѝ, њѝегово ѝорекло и значај* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 62, бр. 1 (1941), стр. 57–64.

Ч 293

155. *Срѝска релиѝија и фолклор у ѝодишњици* / Веселин Чајкановић // ГНЧ.- Књ. 50 (1941), стр. 94–96.

Ч 283

156. *О срѝском врховном боју* / Веселин Чајкановић .- Београд : Издање Задужбине Милана Кујунѝића, 1941.- 208 стр.

ПЧ П/8

157. *Свѝти Никола у срѝским леѝендама и кулѝу* / Веселин Чајкановић // Просветни гласник.- Год. 58, бр. 1–2 (1942), стр. 37–42.

Ч 181

158. *Сѝасилац на беломе коњу* / Веселин Чајкановић // Научници, избор и предговор Војислав Ђурић.- Нови Сад : Матица Српска : СКЗ, 1967.- Стр. 258–265.

I 6105

159. *Мѝи и релиѝија у Срба : избране сѝудије* / Веселин Чајкановић .- Београд : Српска књижевна задруга, 1973.- Стр. XIII + 693.

I 14643

Једно од првих обимнијих дела Веселина Чајкановића штампано после његове смрти

160. *О маѝији и релиѝији* / Веселин Чајкановић.- Београд : Просвета, 1985.- 355 стр..

П 40383

161. *Речник срѝских народних веровања о биљкама* / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска академија наука и уметности, 1985.- 345 стр.

I 30411

162. *О срѝском врховном боју* / Веселин Чајкановић.- Београд : Пан-публик, 1989.- 208 стр.

I 34820

163. *О врховном боју у сѝарој срѝској релиѝији* / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга [итд], 1994.- 396 стр.- (Сабрана дела из српске религије и митологије у пет књига; књ. 3)

I 40220/3

164. *Речник срѝских народних веровања о биљкама* / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга [итд], 1994.- 298 стр.- (Сабрана дела из српске религије и митологије у пет књига; књ. 4)

I 40220/4

Од великог је значаја био труд академика Војислава Ђурића да сабере и приреди за штампу Чајкановићеве радове из српске историје религије, митологије и фолклора.

165. *Студије из српске религије и фолклора 1910 – 1924* / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга [итд], 1994.- 473 стр.- (Сабрана дела из српске религије и митологије у пет књига; књ. 1)
I 40220/1

166. *Студије из српске религије и фолклора 1924 – 1942* / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга [итд], 1994.- 547 стр.- (Сабрана дела из српске религије и митологије у пет књига; књ. 2)
I 40220/2

167. *Стара српска религија и митологија* / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга [итд], 1994.- 437 стр. (Сабрана дела из српске религије и митологије у пет књига; књ. 5)
I 40220/5

168. *Мајични смеј* / Веселин Чајкановић // Тајна Лапота : танатологике II / Бојан Јовановић.- Нови Сад : Прометеј; Београд : Балканолошки институт, 1999.- Стр. 169–174.
I 46590

169. *Стара српска религија и митологија* / Веселин Чајкановић.- Ниш : Просвета, 2003.- 280 стр.
II 70897

Фолклористика: ауторски и приређивачки рад

Овим делом обухваћени су Чајкановићеви радови о различитим књижевним врстама стваралаштва, пре свега нашег али и осталих народа, мотивима који су у њима присутни као и упоредне анализе садржаја наших и туђих народних „умотворина“ и прикази радова других аутора са тог „терена“. Такође се на овоме месту налазе подаци о радовима из области етнологије као и осврти на часописе и зборнике који таква истраживања објављују.

Обичаји, веровања, религиозни обреди народа, свој израз често добијају транспоновани кроз књижевно стваралаштво. Управо због тога, Чајкановићев рад на приређивању збирки народних умотворина био је врста споне између изучавања народних веровања и фолклора, старе религије и књижевности. Критичке напомене и коментари којима је пратио збирке приповедака, песама или пословица, иако су намењене и широј публици, с обзиром на то колико су темељно рађене, нису без значаја и за истраживаче - професионалце у овој области.

170. *Српска народна ђесарица : из Вукове збирке /* саставили Тих. Р. Ђорђевић и Веселин Чајкановић.- Београд : Задужбина Радојице Ј. Ђурића, [б. г.]- 392 стр.
К 671/3

171. *Hrvatske narodne poslovice, uredio Sveć. Vicko J. Skarpa, Starogradjanin /* В. Чајкановић // СКГ.- Књ. 24, бр. 3 (1910), стр. 1-7.
Ч 293

Изашло и као П.о. у СКГ; књ. 24, бр. 3, 1910.
БКа/70

172. „У Боја су вунене ноће, а њоздене руке“ / Веселин Чајкановић // *Старинар* орган српског археолошког друштва.- Год. 6, св. 1 и 2 (1911), стр. 153-157.
Ч 216

Изашло и као П.о. у „Старинар“; год. 6, 1911.
БГ/65

173. *Paroemiographica /* Веселин Чајкановић // Босанска вила.- Бр. 11 и 12 (1912), стр. 175-177.
РП/114

Изашло и као П.о. у „Босанска вила“; бр. 11 и 12, 1912.
БГ/66

174. *Otto Weinreich, Der Trug des Nektanebos. Wandlungen eines Novellenstoffs.* Leipzig und Berlin, 1911 / В. Ч. // СКГ.- Књ. 32, бр. 7 (1914), стр. 551-552.
Ч 293

175. *Женидба Максима Црнојевића : српска народна ђесма с коменџаром /* [уредио В. Чајкановић].- Бизерта : Штампарија Српских Инвалида, 1917.- 54 стр.- (Библиотека „Напред“ ; 4)
Р 525

176. *Из српској фолклора : њримедбе уз неколике њословице* / Веселин Чајкановић // Забавник. Додатак „Српских новина“.- Год. 2, бр. 16 (1918), стр. 19–20.
РП/54
177. *Месѡо коменѡара* / В.[еселин] Чајк.[ановић] // Меглинка : приповетка у стиховима по народном предању испод Беласице / Милан Ј. Мајзнер.- Штампарија Српских Инвалида, 1918.- Стр. 58–60.- (Библиотека „Напред“ ; 7)
Р 525
178. *Српске народне ѡесме I : ѡесме косовске* / [уредио В. Чајкановић].- Бизерта : Штампарија Српских Инвалида, 1918.- 84 стр.- (Библиотека „Напред“ ; 9)
Р 525
179. *Српске народне ѡесме : ѡесме мѡѡолошке* / [уредио В. Чајк.]- Штампарија српских инвалида, 1918.- 232 стр.- (Библиотека „Напред“ ; 10)
Р 525
180. *Стѡара српска релиѡија и мѡѡолоѡија : чланице из речника и збирке ѡсловица Вука Караѡића : I ѡекси* / [уредио В. Чајкановић].- Бизерта : Штампарија српских инвалида, 1918.- 216 стр.- (Библиотека „Напред“ ; 13)
Р 525
181. *De argumento et fontibus proverbii Serbici 4 Vuk* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 1, св. 1(1921), стр. 65–70.
Ч 289
182. *Из наших народних ѡсловица : ѡримедбе и коменѡар* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 1, св. 1 (1921), стр. 203–211.
Ч 289
183. *Johannes Bolte und Georg Polivka: Anmerkungen zu den Kinder und Hausmärchen der Brüder Grimm* / В. Чајк. // Прилози.- Књ.1, св. 2 (1921), стр. 296–297.
Ч 289
184. *Hermann Gunkel: Das Märchen im Alten Testament* / В. Чајк. // Прилози.- Књ.1, св.2 (1921), стр. 296.
Ч 289
185. *Dr Ivan Kasumović: Hrvatske i srpske narodne poslovice spram grčkih i rimskih poslovica i krilatice* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 2, св. 2 (1922), стр. 284–288.
Ч 289
186. *Friedrich v. der Leyen: Das Märchen* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 2, св. 2 (1922), стр. 296–297.
Ч 289
187. *Dr. R. Goetz: Das religiöse Element in der serbischen Volksdichtung* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 2, св. 1 (1922), стр. 296.
Ч 289
188. *Karl Spiess: Das deutsche Volksmärchen* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1–2 (1923), стр. 321.
Ч 289

189. *Мојиви прве арнаујске ђесме о Боју на Косову* / Веселин Чајкановић // Архив за арбанаску старину, језик и етнологију.- Књ.1, св. 1-2 (1923), стр. 68-77.

Ч 272

Изашло и као П.о. у „Архив за арбанаску старину, језик и етнологију“ ; књ. 1, св. 1-2, 1923.

БГ/62

190. *Српске народне ђријовијейке* / В. Ч. // СКГ.- Нова серија, књ. 10, бр. 7 (1923), стр. 542-543.

Ч 293

191. *Volksmärchen der Kabylen* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 3, св. 1-2 (1923), стр. 321.

Ч 289

192. *Српске народне ђесме : мијолошке и грује различитје ђесме* / Веселин Чајкановић.- Књ. 2.- Београд : Средишни одбор за народно просвећивање, 1924.- 129 стр.

К 774/2

193. *Мојиви народних ђрича* / Веселин Чајкановић // Политика.- Год. 22, бр. 6093 (1925), стр. 6.

VII 431

194. *Пејнаесџ српских народних ђесама* / Веселин Чајкановић.- Београд : [б. и.], 1925.- 187 стр.

К 493

195. *Др. Милан З. Влајинац: Пољска ђривреда у народним ђословицама* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 6, св. 2 (1926), стр. 326-327.

Ч 289

196. *Никола Вулић: Пројивуречносџи у Омира и у нашој народној ђоезији* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 6, св. 2 (1926), стр. 305-306.

Ч 289

197. *Новица Шаулић: Српске народне ђриче, из збирке народних ђри ђовједака* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 6, св. 2 (1926), стр. 329-331.

Ч 289

198. *О ђојреби чишања народних ђесама* / Веселин Чајкановић / Новим генерацијама.- Београд, 1926.- Стр. 48-50.

Ии 818

199. *Релијија у српским ђословицама* / В. Чајкановић // Календар Народне одбране за просту 1926. годину.- Београд : Народна мисао, 1926.- Стр. 123-125.

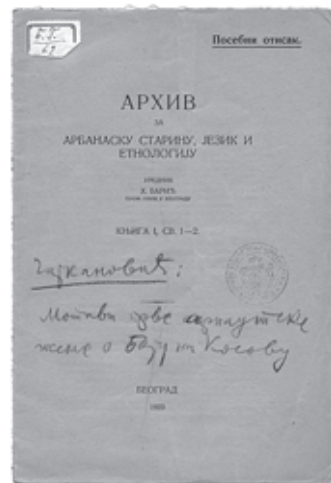
Иг 72

200. *Српске народне ђријовейке* / уредио Веселин Чајкановић.- Београд – Земун : Макарије, 1927.- Књ. 1.- 637 стр.

ПЧII/10

201. *Цијанске народне ђријовейке. Сакујио Др. Тихомир Р. Ђорђевић* / В. Чајк. // СКГ.- Нова серија, књ. 41, бр. 7 (1934), стр. 536-538.

Ч 293

202. *Ein frühslavisches Märchenmotiv bei den Byzantinern* / Veselin Čajkanović // *Révue internationale des études balkaniques*.- God. 1 (1934), str. 112–116.

Ч₁₅194

203. *Светица на десном рамену* / В. Чајкановић // Прилози проучавању народне поезије.- Год. 2, св. 1 (1935), стр. 20–23.

Ч 391

204. *Свети Сава у народним приповејкама* / Веселин Чајкановић // Богословље.- Св. 2–3 (1935), стр. 121–127.

Ч 56

Изашло и као П.о. у „Богословље“ ; св. 2–3, 1935.

ПБ₂₀1521

205. *Вуков рад на скућљању народних умотворина* / Веселин Чајкановић // Политика.- Год. 34, бр. 10579 (1937), стр. 2.

VII 431

206. *Poetae Serborum epici quid et de interitu et de renovatione mundi sibi finxerint* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 18, св. 1–2 (1938), стр. 475–494.

Ч 289

207. *О постанку и развоју српске народне епске поезије* / Веселин Чајкановић // Зборник Матице Српске за књижевност и језик VI и VII. – Нови Сад : Матица Српска, 1959.- Стр. 81–96.

V 651

208. *Über den Ursprung und die Entwicklung der serbischen Heldendichtung* / Veselin Čajkanović // III Међународни конгрес слависта (Словенских филолога). Саопштења и реферати.- 1939, стр. 90.

Кв 84

209. *Српске народне приповејке* / Веселин Чајкановић / приредио Владан Недић // Народна књижевност.- Београд : Нолит, 1972.- Стр. 494–496.

I 13335

210. *Српске народне приповејке* / приредио Веселин Чајкановић.- Београд : Гутенбергова галаксија, 1999.- 677 стр.

I 43173

211. *Чудојворни џрпџен : најлејше српске народне приповејке* / уредио Веселин Чајкановић.- Ниш : Просвета, 2002.- 356 стр.

II 68919

Ову антологију Чајкановић је први пут штампао 1929. г. и њу чине различити типови српских народних приповедака, басне, бајке, приповетке мушке, приповетке кратке (већином шаљиве) и скаске. Антологија садржи и веома драгоцене *коментаре* који ближе објашњавају значење приповедака као и речник мање познатих речи, пре свега туђих.

Остали радови

Чајкановић је као образован човек, будно пратио наше културне прилике и у њиховом склопу научну периодичку посвећену пре свега темама из круга својих интересовања.

212. *Из старих ризница. Недељни додатак листу „Напред“* уређује Др. Веселин Чајкановић. - Бизерта : Штампарија и књижара Сен-Пола, 1917.- 192 стр.
РПН/77

213. *Предговор* / В. [еселин] Чајк. [ановић] // Српство у Африци : споменица листа „Напред“. - Бизерта : Штампарија српских инвалида, 1918.- Стр. VII-XIII.
Р 525

214. *Српство у Африци : споменница листу „Напред“* / [уредио В. Чајкановић].- Бизерта : Штампарија српских инвалида, 1918.- 160 стр.- (Библиотека „Напред“ ; 5)
Р 525

215. *Српска чистијанка за њочейнике* / [уредио В. Чајкановић].- Бизерта : Штампарија српских инвалида, 1918.- 128 стр.- (Библиотека „Напред“ ; 6)
Р 525

216. *Народни Универзитет* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 13, бр. 5 (1924), стр. 467-469.
Ч 293

217. *Гласник Скојској Научној Друштва* / Веселин Чајкановић // СКГ.- Нова серија, књ. 16, бр. 3 (1925), стр. 230-231.
Ч 293

218. *Гласник Скојској научној друштва* / В. Чајк. // СКГ.- Нова серија, књ. 20, бр. 7 (1927), стр. 559-560.
Ч 293

219. *Гласник Етнографској Музеја у Београду. Уредник Д-р Боривоје М. Дробњаковић* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 9, св. 1-2 (1929), стр. 202-206.
Ч 289

220. *Расправе и грађа* / уредио Веселин Чајкановић.- Београд : Задужбина Вељка Савића, 1934.- 356 стр.
ПЧП/10

221. *Књије и расправе* / В. Чајк. // Прилози.- Књ. 17, св. 1 (1937), стр. 125-130.
Ч 289

ПИСАЛИ СУ О ЧАЈКАНОВИЋУ

О раду Веселина Чајкановића у свим областима којима се бавио, постоји веома велики број написаних текстова његових савременика, што, с обзиром на опус није необично. Оно што пада у очи јесте, да све до данашњих дана, његов рад побуђује пажњу савремених класичара, историчара религије, етнолога, антрополога, стручњака за народну књижевност. Ипак, у том смислу је видљива пауза од неких тридесетак година (1936–1967). Последњих година међутим, сведоци смо актуализације Чајкановићевог рада из различитих перспектива.

ЛАЗИЋ, Григорије

222. *Плаућови Менехми у српском преводу* / Григорије Лазић // Бранково коло.- Год. 11, бр. 40 (1905), стр. 1263.

РП/120

VULIĆ, Nikola

223. *Veselin Tschajkanovitsch, Quaestionum paroemiographicarum capita selecta. Dissertatio inauguralis* / N. Vulić // СКГ.- Књ. 20, бр. 11 (1908), стр. 874–875.

Ч 293

КАРАПАНЦИЋ, Д. Ђ.

224. *Титџа Макиџа Плауџа Одабране комедије* / Д. Ђ. Карапанџић // Мисао.- Књ. 18, св. 7 и 8 (1925), стр. 1037–1048.

Ч 287

В.

225. *Српске народне умотворине* / В. // СКГ.- Нова серија, књ. 21, бр. 8 (1927), стр. 633–634.

Ч 293

ВИТЕЗИЦА, Винко

226. *Д-р Веселин Чајкановић: Прејлед римске књижевности* / Винко Витезица // СКГ.- Нова серија, књ. 24, бр. 4 (1928), стр. 305–309.

Ч 293

БУДИМИР, Милан

227. *Прејлед Римске Књижевности* / М. Будимир // Прилози.- Књ. 9, св. 1–2 (1929), стр. 240–241.

Ч 289

228. *Прослава двехиљадиће годишњице Публија Вергилија Марона* / М. Будимир // Гласник СКЗ.- Бр. 30 (1931), стр. 3–4.

Ч 65

АТАНАСИЈЕВИЋ, Ксенија

229. *Поводом прошлогодишње прославања Публија Вергилија Марона* / Ксенија Атанасијевић // Живот и рад.- Књ. 7, св. 39 (1931), стр. 174–181.

Ч 59

230. *Књига о Вергилију и његовим савременицима* / Ксенија Атанасијевић // Живот и рад.- Књ. 7, св. 41 (1931), стр. 386.

Ч 59

МИЛУТИНОВИЋ, Коста Н.

231. *Веселин Чајкановић: Прејлед римске књижевности* / Коста Н. Милутиновић // Летопис Матице српске.- Књ. 334, св. 3 (1932), стр. 274–275.

Ч 945

МОШИН, Владимир

232. *IV Међународни визанџолошки конгрес* / Владимир Мошин // Гласник Југословенског професорског друштва.- Књ. 15, св. 2 (1934), стр. 150–153.

Ч 45

ОСТРОГОРСКИ, М.

233. *IV Међународни конгрес визанџолога у Софији* / М. Острогорски // Југословенски историски часопис.- Год. 1, св. 1 и 2 (1935), стр. 227–230.

Ч 432

ЛАТКОВИЋ, Видо

234. *Зборник у славу Филија Вишњића и народне џесме* / Латковић Видо // Јужни преглед.- Год. 9, бр. 10 (1935), стр. 380.

Ч 146

Р. Д.

235. *Зборник у славу Филија Вишњића и народне џесме* / Р. Д. // Записи. Гласник цетињског историјског друштва.- Књ. 14, св. 4 (1935), стр. 253–254.

Ч 44

МИЛОШЕВИЋ, Милош М.

236. *Зборник у славу Филија Вишњића и народне џесме* / Милош М. Милошевић // Учитељ.- Бр. 1(1935), стр. 91–92.

РП/119

РАДУЛОВИЋ, Јован

237. *Зборник у славу Филија Вишњића и народне џесме* / Јован Радловић // Гласник Југословенског професорског друштва.- Књ. 16, св. 2 (1935), стр. 170–173.

Ч 45

САКУЛАЦ, Милисав

238. *Зборник у славу Филија Вишњића и народне ђесме* / Милисав Сакулац // *Летопис Матице српске*.- Год. 110, књ. 345 (1936), стр. 210–213.

Ч 945

ДИМИТРИЈЕВИЋ, М. М.

239. *Зборник у славу Филија Вишњића* / М. М. Димитријевић // *Живот и рад*.- Год. 9, књ. 23, св. 148 (1936), стр. 117–119.

Ч 59

КУЛИЏИЋ, Špiro

240. *Osvrt na razvitak naučne misli u srpskoj etnologiji* / Špiro Kulišić // *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*.- Nova serija, sv. 22 (1967), str. 197–206

Ч 992

СТОЈАНОВИЋ, Миодраг В.

241. *Античка ђровербијална мисао у делима Досиџеја Обрадовића* / Миодраг В. Стојановић // *Филолошки преглед*.- Књ. 8, св. 1–2 (1970), стр. 23–43.

Ч 730

МИЉКОВИЋ, Aleksandar A.

242. *Prvi srpski istoričar religije* / Aleksandar A. Miljković // *Savremenik*.- God. 20, knj. 39, sv. 6 (1974), str. 482–483.

Ч 854

КУЛИЏИЋ, Špiro

243. *Povodom knjige Veselina Čajkanovića „Mit i religija u Srba“* / Špiro Kulišić // *Delo*.- God. 20, br. 4 (1974), str. 460–481.

Ч 523

НОВАКОВИЋ, Dragutin

244. *Iz kulta predaka* / Dragutin Novaković // *Oko*.- God. 2, br. 52 (1974), str. 9.

VII-444

ДУШАНИЋ, Слободан

245. *Veselin Čajkanović, Mit i religija u Srba, Izabrane stihovne / Слободан Душанић* // *Историјски гласник*.- Св. 1–2 (1977), стр. 167–168.

Ч 567

ВЛАХОВИЋ, Петар

246. *Уз стогодишњицу рођења Веселина Чајкановића* / Петар Влаховић // *Гласник Етнографског института*.- Књ. 30 (1981), стр. 157–165.

Ч₂₂4

КАРАНОВИЋ, Zoja

247. *Veselin Čajkanović „O magiji i religiji“* / Zoja Karanović // *Polja*.- God. 31, br. 315 (1985), str. 192.

Ч 592

248. *Veselin Čajkanović „Rečnik srpskih narodnih verovanja o biljkama“* / Zoja Karanović // *Polja*.- God. 30, br. 321 (1985), str. 448.

Ч 592

ГРУЈИЋ, Анђелка-Елијана

249. *О Чајкановићевом џумачењу једне Вукове њословице / Анђелка-Елијана Грујић // Расковник.- Год. 3, бр. 50 (1987/88), стр. 115–135.*
Ч 952

ЖИВАНОВИЋ, Ђорђе

250. *Најомење о једној сјоменици : двадесет њеј година од изласка сјоменице „Сјо година Филозофској факултетеј“ / Ђорђе Живановић.- Прилози.- Књ. 53/54, св. 1–4 (1987/88), стр. 228–247.*
Ч 289

ЂУРИЋ, Војислав

251. *О Чајкановићевом делу о религији и митологији / Војислав Ђурић // Књижевне новине.- Год. 46 (1994), стр. 1.*
VII 371

252. *О реконструкцији сјаре српске вере у делима Веселина Чајкановића / Војислав Ђурић // Књижевност.- Год. 48, књ. 99 (1994), стр. 1022–1041.*
Ч 595

253. *Увод у сабрана дела / Војислав Ђурић // Студије из српске религије и фолклора 1910–1924 / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга [итд], 1994.- (Сабрана дела из српске религије / Веселин Чајкановић; књ. 1).- Стр. 7–16.*
I 40220/1

КАРАНОВИЋ, Зоја

254. *Народна њоезија у делу Веселина Чајкановића / Карановић Зоја // Зборник Матице српске за књижевност и језик.- ISSN 0543-1220.- Књ. 42 (1994), св. 1–3.- Стр. 227–238.*
V 651

ПАНТИЋ, Мирослав

255. *Сјаросрпски њанишеон / Мирослав Пантић // Књижевне новине.- Год. 46 (1994), стр. 3.*
VII 371

МИЛОШЕВИЋ-Ђорђевић, Нада

256. *Ојкривање ѡајне митских слојева српске усмене грађе / Нада Милошевић-Ђорђевић // Књижевне новине.- Год. 46 (1994), стр. 3.*
VII 371

МАРИЋ, Растислав

257. *Др Веселин Чајкановић : (28. III 1881 – 6. VIII 1946) / Растислав Марић // Студије из српске религије и фолклора 1910–1924 / Веселин Чајкановић.- Београд : Српска књижевна задруга [итд], 1994.- (Сабрана дела из српске религије / Веселин Чајкановић; књ. 1).- Стр. 17–30.*

МИТРОВИЋ, Милован М.

258. *Веселин Чајкановић о сјарој српској вери / Милован М. Митровић // Зборник Матице српске за друштвене науке.- ISSN 0352-5732.- Бр. 99 (1995), стр. 61–71.*
I 43173

СРЕЈОВИЋ, Драгослав

259. *Поводом сабраних дела Веселина Чајкановића / Драгослав Срејовић // Књижевне новине.- Год. 46 (1995), стр. 1.*
VII 371

САМАРЦИЈА, Снежана

260. *Уз ново издање „Српских народних приповедака“ Веселина Чајкановића / Снежана Самарција // Српске народне приповетке. – Београд : Гутенбергова галксија, 1999. – Стр. 657–670.*

I 43173

МАТИЋ, Војин

261. *Веселину Чајкановићу / Матић Војин // Источник. – Год. 8, бр. 31/32 (1999), стр. 134–140.*

Ч₁₀₀₇

МОЈАШЕВИЋ, Миљан

262. *Сусрећ, једини, с Веселином Чајкановићем и нешто мало њим њоводом / Миљан Мојашевић // Прилози. – Књ. 67, св. 1–4 (2001), стр. 357–360.*

Ч 289

ЉУБИНКОВИЋ, Ненад

263. *Веселин Чајкановић и анѡлоѡијски избор српских народних приповедака / Ненад Љубинковић // Чудотворни прстен : најлепше српске народне приповетке. – Ниш : Просвета, 2002. – Стр. 339–350.*

II 68919

ЈОВАНОВИЋ, Бојан

264. *Чајкановићево осветљавање старе српске релиѡије и митѡлоѡије / Бојан Јовановић // Стара српска религија и митологија. – 1. изд. – Ниш : Просвета, 2003. – Стр. 257–277.*

II 70897

ЛОМА, Александар

265. *Веселин Чајкановић : комѡарѡивни истѡричар релиѡије / Александар Лома // Saecula confluentia : зборник радова са научног скупа посвећеног 120-годишњици наставе класичне филологије на Београдском универзитету одржаног 23. новембра 1995. године ; А. Лома. – Београд : Филолошки факултет, 2004. – Стр. 51–66.*

II 72722

Напомена и скраћенице

При изради библиографије примарни путоказ биле су нам:

Библиографија В.Чајкановића, др Растислава Марића објављена у књизи В. Чајкановића, *Мит и религија у Срба*. Изабране студије (приредио Војислав Ђурић, С.К.З., Београд, 1973) и

Библиографија радова Веселина Чајкановића, Радисава Цајића објављена у књизи В.Чајкановића, *Спшара српска религија и митологија* ((приредио Војислав Ђурић, С.К.З, БИГЗ, Просвета Београд, 1994).

Каталози пре свега наше, али и осталих библиотека, различите скривене библиографије и информације Николе Чајкановића били су додатна и незаобилазна допуна.

Сви подаци су узимани непосредно са периодичне публикације или књиге.

Да би се штедело на простору, за неке издаваче смо користили скраћенице и то у следећим случајевима:

ГЕМ – Гласник Етнографског музеја

ГНЧ – Годишњица Николе Чупића

Прилози – Прилози за књижевност, историју, језик и фолклор

САН – Српска академија наука

САНУ – Српска академија наука и уметности

СКА – Српска краљевска академија

СКГ – Српски књижевни гласник

СКЗ – Српска књижевна задруга

У оквиру едиције „Легенде београдског универзитета“ до сада издато:

Коло 1

1. Михаило Петровић Алас (1868–1943)
2. Аница Савић Ребац (1892–1953)
3. Александар Ђ. Костић (1893–1983)
4. Александар Дероко (1894–1988)

*Зборник предавања „Легенде београдског универзитета“,
Београд 2005*

Коло 2

1. Хуго Клајн (1894–1981)

САДРЖАЈ

Уводне напомене	5
Веселин Чајкановић – судбина човека и његовог дела	7
Лични пут	11
Породица, школовање, војевање и екскомуникација	11
Професионални пут	29
Класична филологија, археологија, стара историја и византологија; - уџбеници, приручници, студије и преводи	33
Историја религија и етнологија	39
Античке религије и хришћанство	40
Стара српска религија и митологија; етнологија	43
Фолклористика: ауторски и приређивачки рад	49
Остали радови	53
Писали су о Чајкановићу	55
Напомена и скраћенице	61

Универзитетска библиотека
„Светозар Марковић“

За издавача
Богољуб Мaziћ

Уредник колекције
Марија Вранић-Игњачевић

Аутор изложбе и каталога
Марија Вранић-Игњачевић

Службени консултант
Проф. др Александар Лома

Дизајн
Мирјана Пиштало –Глигоријевић

Технички сарадник
Вера Ракић

Припрема
Дејан Димитријевић

Штампа
Радунски

Тираж
500 примерака

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
39:929 Чајкановић В.(083.824)
012 Чајкановић В.
016:929 Чајкановић В.

ВРАНИЋ-ИГЊАЧЕВИЋ, МАРИЈА

Веселин Чајкановић : 1881-1946 :
каталог изложбе / [аутор изложбе и каталога
Марија Вранић-Игњачевић]. – Београд :
Универзитетска библиотека „Светозар
Марковић“, 2006 (Београд : Радунски).
– 64 стр. : илустр. ; 24 см. – (Легенде
београдског универзитета ; коло 2, књ. 2)

Податак о аутору преузет из колофона. –
Тираж 500. – Стр. 7-9: Веселин Чајкановић –
судбина човека и његовог дела / Александар
Лома. – Напомена и скраћенице: стр. 61. –
Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 86-7301-027-6

ISBN 86-7301-012-8 (за издавачку целину)

а) Чајкановић, Веселин (1881-1946) –
Изложбени каталози
COBISS.SR-ID 135336972

Реализацију Изложбе и штампање Каталога помогло је
Министарство за науку и заштиту животне средине Републике Србије

